

Uio • Universitetet i Oslo

Ungdom og politiske samtaler

*En studie av ungdommers erfaringer med
hverdagslige politiske samtaler*

Oda Eikeland Nilsen

Lektorprogrammet
30 studiepoeng

Institutt for lærerutdanning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

15.06.21

Sammendrag

I fagfornyelsen 2020 legges det økt vekt på at ungdommer som deltar i videregående opplæring både skal lære om og delta i demokratiet. Teori og forskning viser at politiske samtaler bidrar til å utvikle kunnskap og ferdigheter som er nyttige når man skal delta i demokratiet. I denne masteroppgaven undersøker jeg derfor hvordan norske ungdommer forholder seg til politiske samtaler på ulike arenaer gjennom problemstillingen: *I hvilken grad oppgir ungdom at de deltar i politiske samtaler, og hvilke grunner gir de for å delta og/eller ikke delta i politiske samtaler i hverdagen?* For å svare på problemstillingen har jeg brukt et mixed methods-design. Først intervjuet jeg et utvalg på 12 ungdommer, og deretter utviklet jeg, med utgangspunkt i intervjuanalysen og tidligere forskning et spørreskjema. Dette spørreskjemaet ble besvart av et utvalg på 249 ungdommer. Alle ungdommene som deltok i studien er elever i videregående skole og deltar i samfunnsfagundervisning.

I denne studien finner jeg at de fleste ungdommene i begge utvalgene sier at de i ulik grad deltar i politiske samtaler, og de oppgir flere grunner til å delta enn å unngå å delta i politiske samtaler. Samtidig viser denne studien tydelig, i likhet med tidligere forskning, at ungdommene ikke ser sosiale medier som en god arena for politiske samtaler, men først og fremst deltar i politiske samtaler med venner og familie, samt i samfunnsfagundervisningen. Disse funnene diskuterer jeg i lys av teori om deliberativt demokrati og politiske samtaler, samt tidligere forskning på feltet. I tillegg ser jeg funnene mine fra de to analysene opp mot hverandre. Til slutt diskuterer jeg hvordan koronapandemien kan ha hatt betydning for ungdommenes politiske samtaler, og viser hvilke implikasjoner mine funn kan ha for samfunnsfagundervisning i videregående skole.

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært både krevende og spennende, og har gitt meg ny kunnskap og nye perspektiver som jeg tar med meg inn i yrket som samfunnsfaglærer.

Jeg vil først og fremst rette en stor takk til alle de 261 ungdommene som har deltatt i denne studien. Uten disse ungdommene, som sa seg villige til å dele sine viktige perspektiver på politikk og politiske samtaler med meg, hadde ikke denne oppgaven blitt til. Min dyktige veileder, Nora Elise Hesby Mathé, fortjener også en stor takk. Hun har stilt opp for meg med raske og konstruktive tilbakemeldinger, gode spørsmål, samt støtte og gode tips i de krevende periodene.

Videre vil jeg takke mamma for all den støtten og hjelpen jeg har fått både dette halvåret og gjennom hele studieløpet. I tillegg vil jeg rette en takk til pappa og Kari, søsteren min, Sanne, og resten av familien for all støtte og oppmuntrende ord. Foreldrene mine fortjener i tillegg en takk for at de alltid har oppmuntret meg til å bry meg om samfunnet jeg lever i. Uten dette fokuset i oppveksten hadde jeg nok ikke endt opp med å velge dette temaet i min masteroppgave. Til slutt vil jeg også si takk til kollokviegjengen og quizgjengen for interessante diskusjoner, lange lunsjer, hytteturer, quizkvelder og mye annet sosialt gjennom studietiden, samt til Susann for gjennomlesing og lange samtaler både om oppgaven og alt annet.

Oda Eikeland Nilsen
Blindern, juni 2021

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING.....	1
1.1 STUDIENS KONTEKST OG AKTUALISERING.....	1
1.2 PROBLEMSTILLING.....	3
1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING	3
KAPITTEL 2. TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING	5
2.1 TEORI	5
2.2 DELIBERATIV DEMOKRATITEORI	5
2.2.1 <i>Deliberative verdier i hverdagslige politiske samtaler</i>	7
2.3 UNGDOMMERS POLITISKE SAMTALER	8
2.3.1 <i>Definisjon av politiske samtaler</i>	9
2.3.2 <i>Ungdommers forhold til politikk</i>	10
2.4 MITT TEORETISKE RAMMEVERK	11
2.5 TIDLIGERE FORSKNING	11
2.5.1 <i>Politiske samtaler i hverdagen</i>	11
2.5.2 <i>Politiske samtaler i sosiale medier</i>	13
2.5.3 <i>politiske samtaler i klasserommet</i>	14
2.6 FORSKNINGSSPØRSMÅL	15
3. METODE	16
3.1 FORSKNINGSDESIGN – MIXED METHODS	16
3.1.1 <i>Exploratory sequential design</i>	17
3.1.2 <i>Utforming av intervjuguiden</i>	18
3.1.3 <i>Utforming av spørreskjema</i>	19
3.2 UTVALG	20
3.2.1 <i>Rekruttering av utvalg 1</i>	20
3.2.2 <i>Rekruttering av utvalg 2</i>	21
3.3 DATAINNSAMLING.....	22
3.4 ANALYSER.....	23
3.4.1 <i>Intervjuanalyse</i>	23
3.4.2 <i>Analyse av spørreskjema</i>	24
3.4.3 <i>Sammenlikning av analysene</i>	25
3.5 STUDIENS TROVERDIGHET	25
3.5.1 <i>Reliabilitet</i>	26
3.5.2 <i>Validitet</i>	27
3.5.3 <i>Forskningsetiske hensyn</i>	27
3.6 OPPSUMMERING	28
4. RESULTATER.....	29
4.1 UNGDOMMENES DELTAKELSE I POLITISKE SAMTALER	29
4.2 UNGDOMMENES OPPLEVELSE AV POLITISKE SAMTALER	34
4.2.1 <i>Positive og negative sider av det å delta i politiske samtaler</i>	34
4.2.2 <i>Politikk i sosiale medier</i>	37
4.2.3 <i>Forutsetninger for gode politiske samtaler</i>	39
4.3 HVORDAN OPPLEVER UNGDOMMENE POLITISKE SAMTALER I SAMFUNNSFAGUNDERVISNINGEN?	42
4.4 OPPSUMMERING	47
5. DISKUSJON.....	48
5.1 UNGDOMMENES POSITIVE INNSTILLING TIL POLITISKE SAMTALER.....	48
5.2 KLASSEROMMET SOM ARENA FOR POLITISKE SAMTALER.....	52
5.3 KORONAPANDEMIENS BETYDNING FOR UNGDOMMENES POLITISKE SAMTALER	54
6. AVSLUTNING	56
6.1 OPPSUMMERING AV FUNN.....	56

6.2 FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	57
6.3 IMPLIKASJONER FOR SAMFUNNSFAG.....	57
7. LITTERATURLISTE	60
8. VEDLEGG	66
VEDLEGG 1 – INTERVJUGUIDE	66
VEDLEGG 2 – SPØRRESKJEMA.....	68
VEDLEGG 3 – INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTER I UTVALG 1.....	71
VEDLEGG 4 – INFORMASJONSSKRIV TIL SAMFUNNSFAGLÆRERE I UTVALG 2	73
VEDLEGG 5 – GODKJENNING FRA NSD.....	74

Oversikt over tabeller og figurer

Tabell 3.1: <i>Kodingskategorier og endelige temaer i intervjuanalysen</i>	s. 24
Figur 3.1: <i>Beskrivelse av de ulike fasene i forskningsdesignet</i>	s. 17
Figur 4.1: <i>Deltakelse i uformelle politiske samtaler</i>	s. 29
Figur 4.2: <i>Interesse for politikk og samfunn</i>	s. 31
Figur 4.3: <i>Økt deltakelse i politiske samtaler grunnet enkeltsaker med stor mediedekning</i>	s. 33
Figur 4.4: <i>Grunner til å delta i politiske samtaler</i>	s. 35
Figur 4.5: <i>Grunner til å ikke delta i politiske samtaler</i>	s. 36
Figur 4.6: <i>Deltakelse i sosiale medier</i>	s. 37
Figur 4.7: <i>Politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen</i>	s. 44
Figur 4.8: <i>Ungdommenes deltakelse i politiske samtaler generelt og i samfunnsfagundervisning spesielt</i>	s. 45

1. Innledning

1.1 Studiens kontekst og aktualisering

I fagfornyelsen som ble lansert i 2020 er det et tydelig fokus på at elevene ikke bare skal lære om demokratiet, men også hvordan man deltar i demokratiet. Dette er tydelig både i skolens grunnverdier, hvor et av punktene heter demokrati og medvirkning, og sier at «skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis» (Utdanningsdirektoratet, 2020a), og i de tverrfaglige satsningsområdene, hvor demokrati og medborgerskap er et eget tema (Utdanningsdirektoratet, 2020b). Under beskrivelsen av dette tverrfaglige temaet står det blant annet at «å delta i samfunnet innebærer å respektere og slutte opp om grunnleggende demokratiske verdier som gjensidig respekt, toleranse, den enkeltes tros- og ytringsfrihet og frie valg» (Utdanningsdirektoratet, 2020b). I tillegg står det i den nye læreplanen for samfunnskunnskap om formålet med faget: «Samfunnskunnskap er eit sentralt fag for at elevane skal utvikle seg som engasjerte og kritisk tenkjande deltakarar i samfunnet. I samfunnskunnskap skal elevane få drøfte og reflektere i fellesskap og vise respekt for meiningsmangfald» (Utdanningsdirektoratet, 2020c). Med andre ord er det i den nye læreplanen et gjennomgående fokus på at ungdommer i videregående opplæring skal få plass og hjelp til å utvikle sine roller som medborgere i det norske samfunnet. Dette innebærer deltakelse i demokratiet, både gjennom formelle handlinger, som å stemme ved valg, men også gjennom de mer uformelle kanalene, som det å delta i samfunnsdebatten og politiske samtaler. I tillegg fokuseres det både i den overordnede delen og i læreplanen for samfunnskunnskap på at elevene skal lære om og bidra til å ivareta demokratiske verdier, samt at de skal få rom til å utvikle ferdigheter som kritisk tenkning, drøfting og refleksjon. I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan ungdommer forholder seg til politiske samtaler i hverdagen, både for å finne ut hvordan ungdommer oppfatter og i hvilken grad de deltar i politiske samtaler, samt for å finne ut hva de synes er positivt med disse samtalene, og hva de synes er vanskelig.

Ifølge teori og tidligere forskning kan deltakelse i politiske samtaler fungere både som en måte å utvikle språk og ferdigheter til å snakke om politikk på, og som en måte å bygge opp om demokratiske verdier på (Gutman & Thompson, 1996; Mansbridge, 1999; Conover & Searing, 2005; Kim & Kim, 2008; Ekström & Östman, 2013; Ekström, 2016; Conover & Miller, 2018). Det betyr, med det fokuset fagfornyelsen legger på deltakelse i demokratiet, at det bør gis plass til politiske samtaler i ungdommers hverdag. Nyere forskning viser at mange ungdommer i Norge og Sverige ofte deltar i hverdagslige politiske samtaler med venner og

familie, altså i private sammenhenger (Amnå, Ekström & Stattin, 2016; Ekström, 2016; Huang et al, 2017).

Samtidig viser forskning også at ungdommers deltakelse i mer offentlige arenaer, som sosiale medier, er svært lav (Ekström, 2016; Mathé, 2017). Dette er interessant, da det er kjent at dagens ungdom tilbringer mye tid på sosiale medier. Forskningen viser imidlertid at ungdommene opplever en høyere terskel for politisk deltakelse i sosiale medier enn på andre arenaer (Ekström, 2016; Mathé, 2017). I tillegg har det i norske medier de siste årene vært et økende fokus på at politiske samtaler i sosiale medier og kommentarfelt på nett ofte bærer preg av å være useriøse og at mange som ytrer seg i det offentlige ordskiftet mottar hatefulle kommentarer og i noen tilfeller trusler. Dette har vi også sett flere eksempler på at gjelder ungdommer som velger å ytre seg. Et av de nyere eksemplene er Sara på 19 år, som i februar 2021 tok til orde for å revurdere fordelingen av Covid-19-vaksiner fordi hun mente at ungdom har blitt nedprioritert under pandemien (Skjelvik, Fjeld, Korsnes, 2021). Et par måneder senere kunne vi lese på NRK at Sara har mottatt en rekke hatmeldinger etter at hun valgte å ytre seg (Trygstad & Martinsen, 2021). Ifølge NRK og en undersøkelse fra medietilsynet (Medietilsynet, 2021, s. 8) er det ungdom som i størst grad utsettes og er redd for å utsettes for netthets, og stortingspresident Tone Wilhelmsen Trøen mener at dette er et stort problem for demokratiet (Trygstad & Martinsen, 2021).

Det at ungdom skal utvikle sitt demokratiske medborgerskap i skolen, samtidig som nyere forskning og medier tyder på at ungdom ikke opplever det som trygt å delta i det offentlige ordskiftet, er et problem som krever nærmere undersøkelse. Dersom skolen skal ha som mål å utdanne aktive medborgere, må det undersøkes nærmere hvordan man kan skape trygge arenaer der ungdommer får lov til å utvikle sitt medborgerskap uten risiko for hets og andre ubehagelige opplevelser. For å gjøre dette kan det være nyttig å få ungdommenes perspektiver på hvordan de opplever deltakelse i politiske samtaler. Selv om det er forsket på grunnene til at ungdom ikke deltar i politiske samtaler i sosiale medier (Ekström, 2016; Mathé, 2017), kan det også være nyttig å få bredere og dypere kunnskap om hva som gjør at ungdommer liker å snakke om politikk og i hvilke settinger de føler seg trygge, for så å finne ut hvordan man kan legge til rette for flere positive erfaringer med politiske samtaler for ungdommene. I tillegg er det noen år siden det har blitt forsket på dette i Norge, og ettersom samfunnet og sosiale medier er i kontinuerlig endring, vil det være nyttig å få oppdatert kunnskap om hvordan ungdommer i dagens situasjon opplever politiske samtaler.

1.2 Problemstilling

Med utgangspunkt i fagfornyelsens fokus på demokrati og medborgerskap, teori og forskning på politiske samtaler blant ungdom, samt fokuset på netthets og et generelt hardt ytringsklima blant ungdom som uttaler seg i det offentlige, har jeg kommet frem til følgende problemstilling: *I hvilken grad oppgir ungdom at de deltar i politiske samtaler, og hvilke grunner oppgir de for å delta og/eller unngå å delta i politiske samtaler?*

Denne problemstillingen er todelt fordi jeg mener at det vil være nyttig å finne ut om det fremdeles er mange norske ungdommer som deltar i politiske samtaler, slik ICCS-undersøkelsen fra 2016 viste (Huang et al, 2017), i tillegg til å finne ut mer om hvordan ungdommene opplever de politiske samtalene de deltar i og hvilke grunner de har for å delta eller ikke delta. For å svare på problemstillingen har jeg intervjuet et utvalg som består av 12 ungdommer, og et utvalg som består av 249 ungdommer har svart på en elektronisk spørreskjemaundersøkelse. Med kunnskapen jeg har fått fra de empiriske dataene jeg har samlet inn, samt teori og tidligere forskning på området, vil jeg diskutere hva ungdommene legger vekt på når de skal snakke om politikk, hva som gjør at ungdommene ønsker å snakke om politikk, samt hvordan skolen kan bidra til å skape trygge rammer for ungdommens politiske utvikling. Formålet med denne oppgaven er med andre ord å finne ut hvordan ungdom forholder seg til politiske samtaler, hvilke grunner de gir for at de liker å snakke om politikk, og hvilke grunner de gir for at de ikke liker å snakke om politikk. Ved å finne ut dette vil jeg kunne diskutere hvordan vi kan bruke denne kunnskapen til å legge bedre til rette for ungdommers politiske samtaler.

1.3 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven er strukturert i seks kapitler. I dette første kapitlet har jeg gjort rede for studiens kontekst og aktualitet, samt presentert problemstillingen og formålet med studien. I kapittel 2 presenterer jeg det teoretiske rammeverket for denne oppgaven. Dette rammeverket bygger på teoretiske perspektiver på deliberasjon og politiske samtaler blant ungdom. Videre i kapittel 2 presenterer jeg tidligere forskning på ungdom og politiske samtaler, før jeg med utgangspunkt i dette presenterer tre forskningsspørsmål som bidrar til å svare på den overordnede problemstillingen. I kapittel 3 redegjør jeg for forskningsdesignet og metodene som er benyttet for å samle inn og analysere empirisk data i studien, og i kapittel 4 presenterer jeg hovedfunnene jeg har kommet frem til gjennom analysene. I kapittel 5 diskuterer jeg de mest interessante funnene fra min forskning opp mot tidligere forskning og teori, før jeg i

kapittel 6 gir en oppsummering av funnene mine, gir forslag til videre forskning og sier noe om de didaktiske implikasjonene denne studien har for samfunnsfaget.

Kapittel 2. Teori og tidligere forskning

I dette kapittelet gjør jeg først rede for teorien som er brukt til å utvikle mitt teoretiske rammeverk for studien. Deretter gjør jeg rede for tidligere forskning som er relevant for min studie, og til slutt presenterer jeg tre forskningsspørsmål som er utviklet med utgangspunkt i teorien og den tidligere forskningen.

2.1 Teori

For å gjøre en studie av politiske samtaler blant ungdom, må det ligge til grunn en forståelse av at politiske samtaler er et viktig verktøy i utviklingen av rollen som aktiv medborger. Samtidig er det ulike syn på hva en politisk samtale er, og hvordan slike samtaler bør foregå for at de skal være positive for individets utvikling av sin rolle i samfunnet. Forskning på politiske samtaler kan ha en rekke ulike samfunnsvitenskapelige innfallsvinkler. For eksempel er det gjort flere studier med sosiologiske perspektiver, som fokuserer på sosialiseringsprosesser (se for eksempel Ødegård & Fladmoe, 2017) og politisk identitet (se for eksempel Andersson, Jacobsen, Rogstad & Vestel, 2012). Jeg valgt å avgrense det teoretiske rammeverket ved å fokusere på teori om deliberasjon og politiske samtaler, både for å kunne gå i dybden på de perspektivene jeg har valgt å inkludere og for å kunne besvare problemstillingen min. Perspektivene jeg presenterer og diskuterer i dette kapitlet bidrar til å belyse hvordan ungdommer forholder seg til hverdagslige politiske samtaler, og hva det kan bety for hvordan de deltar i politiske samtaler i private og offentlige sammenhenger.

2.2 Deliberativ demokratiteori

Jeg bruker deliberativ demokratiteori som et utgangspunkt for mitt teoretiske rammeverk fordi dette er en modell for demokrati som vektlegger samtale, og som er bredt anerkjent i nyere demokratiforskning. Når det er sagt, handler deliberative demokratimodeller først og fremst om hvordan politiske beslutninger tas, og derfor er ikke denne teorien alene tilstrekkelig som et teoretisk rammeverk for denne studien, da fokuset mitt er på hverdagslige samtaler som ikke leder til politiske beslutninger. Samtidig argumenteres det i litteraturen for at samtaler som etterstreber deliberative verdier har en viktig rolle i demokratier, da man får øvelse i å snakke sammen om politikk på en måte som fremmer demokratiske verdier og forbereder en til å delta i deliberasjoner i det offentlige rom (se for eksempel Gutman & Thompson, 1996; Mansbridge, 1999; Carpini, Cook & Jacobs, 2004; Conover & Searing, 2005). I min studie kan dette perspektivet bidra til å belyse hvordan ungdommenes politiske samtaler foregår, med tanke på hvordan de snakker med hverandre om ulike politiske saker og temaer.

Ettersom deliberasjon har fått stor plass i demokratiteorien de siste tiårene (Carpini et al., 2004, s. 316), finnes det naturligvis en rekke teoretiske modeller og ulike teoretiske bidrag på feltet, og det er ikke relevant eller mulig i denne oppgaven å dekke hele dette spekteret. Derfor har jeg valgt å fokusere på Habermas og de som senere har videreutviklet hans teori, ettersom store deler av den teoretiske diskusjonen som er relevant for min oppgave har sitt utspring i Habermas sine ideer. Habermas (1995) presenterer sitt deliberative demokrati som et alternativ til liberale og republikanske demokratimodeller. I et deliberativt demokrati står samtalen i sentrum, fremfor institusjoner og maktkamp eller forutinntatte normer, og det skal være det rasjonelle argumentet som vinner frem. Habermas refererer i sin artikkel til Michelman (1989) sin forståelse av deliberasjon:

Deliberasjon... henviser til en viss holdning til sosialt samarbeid, dvs. en holdning som er åpen for overbevisning gjennom grunner som viser til andres så vel som egne krav. Det deliberative mediet er en utveksling av meninger i god tro – inklusive deltakernes gjengivelse av sine egne oppfatninger av sine respektive utslagsgivende interesser - ... hvor resultatet av en eventuell stemmegivning, representerer en sammenveining av ulike oppfatninger. (Michelman, 1989, i Habermas, 1995, s. 44).

Med andre ord handler deliberasjon ifølge denne definisjonen om at deltakere i et samfunn samarbeider om å komme til en felles beslutning på bakgrunn av en samtale hvor deltakerne utveksler sine meninger, interesser og krav. En viktig forutsetning for deliberasjon er at man evner å legge bort egne interesser og er åpen for å la seg overbevise av andres meninger, og på den måten vil man komme frem til den beste løsningen på et problem. For Habermas handler altså det deliberative demokratiet om at politiske beslutninger skal tas på bakgrunn av deliberasjon i den 'politiske sfære', hvor en rekke premisser og betingelser for samtalen som alle er enige om på forhånd legitimerer resultatet av deliberasjonen (Habermas, 1995, s. 35).

Habermas sin deliberative demokratimodell har både blitt kritisert og videreutviklet. Et fellestrekk med kritikken er at den handler om å anerkjenne sosiale forskjeller og åpne den politiske sfæren for mennesker med ulike utgangspunkt, slik at alle får mulighet til å delta i deliberasjonene som foregår i samfunnet (se for eksempel Benhabib, 1996; Young, 1996, 1997; Williams, 2000; Chambers, 2003). Dette er relevant for min studie fordi det norske samfunnet er mangfoldig, og som en konsekvens av dette er også ungdommene som lever i Norge mangfoldige og har ulike perspektiver. Et annet aspekt ved Habermas sin deliberative demokratimodell som kritiseres, er at han ikke tar tilstrekkelig høyde for maktstrukturer i

samfunnet. Mouffe (1999) har kritisert Habermas for å ignorere maktdimensjonen som alltid er til stede i politisk sammenheng, og mener at det er urealistisk å tro at man gjennom deliberasjon kan komme til konsensus. Hun argumenterer for at man anerkjenne maktstrukturene som er til stede i samfunnet, og se de som er uenige som legitime meningsmotstandere, for at politiske samtaler skal ha noe for seg (Mouffe, 1999, s. 755-756). Dette er igjen relevant for min studie fordi ungdommer er en mangfoldig gruppe mennesker som lever i det norske samfunnet, og som har unike stemmer og erfaringer som også bør bli hørt, selv om de ikke de samme politiske rettighetene som voksne, ved for eksempel stemmerett.

Altså kan man se deliberasjon som en legitim måte å ta politiske beslutninger på, men det forutsetter at man åpner samtalen for alle, og anerkjenner at man vil være uenig og ha ulike interesser, i stedet for å fornekte eller ignorere disse ulike forutsetningene deltakerne kommer inn i samtalen med.

2.2.1 Deliberative verdier i hverdagslige politiske samtaler

Med denne forståelsen av deliberasjon lagt til grunn, går jeg videre til å se på teori spesifikt rettet mot hverdagslige politiske samtaler og hvordan disse ifølge teorien bør foregå for å fremme deliberative verdier. Carpini, Cook og Jacobs (2004, s. 318-319) mener at 'public deliberation' har fem kjennetegn: 1) at det foregår en diskurs med andre medborgere, 2) denne diskursen er en form for aktiv deltakelse, 3) diskursen kan foregå i formelle institusjoner og politiske prosesser, men involverer også private individer som deltar i uformelle, ikke planlagte samtaler, 4) diskursen kan foregå i ulike medier og 5) diskursen handler om lokale, nasjonale eller internasjonale problemer, eller 'issues of public concern'. Denne forståelsen av deliberative samtaler er bredere enn det Habermas skisserer, og flytter fokuset over på hvem som samtaler, hvor samtalen foregår og hva samtalen handler om, samt at den åpner for mer uformelle og hverdagslige former for deliberative samtaler. Kim og Kim (2008, s. 51) skiller mellom to dimensjoner ved deliberasjon, hvor den ene, instrumentell deliberasjon, handler om deliberasjon som et verktøy for politisk beslutningstaking, og den andre, dialogic deliberation, defineres på følgende måte:

The other is dialogic deliberation, through which citizens, without specific purposes and goals, freely interact with one another to understand mutually the self and others, resulting in the production and reproduction of rules, shared values, and public reasons for deliberation. (Kim & Kim, 2008, s. 53)

Dialogisk deliberasjon handler altså om de hverdagslige samtalerne hvor deltakerne i et samfunn utvikler både en forståelse av seg selv og andre, samt produserer felles regler og verdier for samtaler. Videre mener Kim og Kim (2008, s. 53) at det er naivt å snakke om instrumentell deliberasjon uten å også snakke om dialogisk deliberasjon, fordi de reglene og verdiene som skal ligge til grunn for deliberativ beslutningstaking også skapes gjennom samtale. Her kommer Kim og Kim (2008, s. 66) sitt hovedargument inn: det er gjennom de hverdagslige politiske samtalerne man utvikler forståelsen og produserer reglene og verdiene man trenger for å kunne delta i det deliberative demokratiet. Conover og Miller (2018) argumenterer også for at man ikke bør undervurdere hvor viktige hverdagslige politiske samtaler er i utviklingen av forståelse for politikk, samt utvikling av språk til å snakke om politikk. Gutman & Thompson (1996, s. 359) mener at man ved å delta i samtaler som etterstreber deliberative verdier både blir forberedt på delta i den politiske sfæren, fordi man gjennom samtale blir kjent med spillereglene, og er en aktiv medborger i hverdagen. Conover og Searing (2005) har utviklet et teoretisk rammeverk med utgangspunkt i Mansbridge (1999) som de bruker for å se på denne sammenhengen mellom 'everyday political talk' og deliberative samtaler. De tar utgangspunkt i fire grunnleggende verdier som er viktige i deliberative samtaler, og argumenterer for at hverdagslige politiske samtaler bør vurderes etter samme standard som deliberative samtaler, selv om de har en løsere og mer uformell form (Conover & Searing, 2005, s. 272). Verdiene de fokuserer på i sin studie er gjensidig respekt, lik tilgang til samtalen og lik mulighet til påvirkning av utkommet, samt fravær av maktstrukturer som påvirker utkommet av samtalen (Conover & Searing, 2005, s. 272). Med andre ord er det bred støtte i teorien for at hverdagslige politiske samtaler er viktige for deltakelse i demokratiet både nå og i fremtiden.

Ved å bruke denne teoretiske tilnærmingen i analyser av hverdagslige politiske samtaler blant ungdom har jeg en ramme som kan bidra til å avdekke hva ungdommer legger vekt på når de snakker om politikk, og hvordan dette stemmer overens med verdier i deliberative samtaler. Dette kan potensielt bidra til å forstå i hvor stor grad ungdom blir forberedt til å delta i det offentlige rom gjennom sine politiske samtaler.

2.3 Ungdommers politiske samtaler

Videre i det teoretiske rammeverket mitt er jeg opptatt av teori som belyser hvordan ungdom forstår og forholder seg til politiske samtaler i hverdagen. Derfor trekker jeg på tidligere utviklede rammeverk og teori som er brukt spesifikt til forskning på ungdom.

2.3.1 Definisjon av politiske samtaler

Det finnes en rekke ulike definisjoner og operasjonaliseringer av politiske samtaler. I denne studien velger jeg å bruke en bred definisjon av begrepet, og tar utgangspunkt i Ekström (2016) sin operasjonalisering politiske samtaler, fordi min studie har flere likhetstrekk med studien han har gjennomført:

[...] the conversations about public concerns that take place in private, semipublic and public settings (among friends, in families, at work, in social media) and have an informal and spontaneous character, in contrast to formally arranged and goal-oriented discussions and deliberation. (Ekström, 2016, s. 1)

Denne forståelsen av hverdagslige politiske samtaler er sammenfallende med andre teoretiske perspektiver jeg bruker i denne oppgaven, for eksempel Kim & Kim, som beskriver hverdagslige politiske samtaler slik: «By “everyday political talk,” we mean nonpurposive, informal, casual, and spontaneous political conversation voluntarily carried out by free citizens, without being constrained by formal procedural rules and predetermined agenda» (Kim & Kim, 2008, s. 53). Politiske samtaler i denne konteksten handler altså om spontane og uformelle samtaler om politiske temaer som skjer i ulike settinger i hverdagen, og som ikke bærer preg av forutbestemte regler eller temaer. Til mine informanter, både i spørreskjema og i intervjuguide, har jeg med utgangspunkt i Ekström (2016) sin definisjon beskrevet uformelle politiske samtaler på følgende måte: Med uformelle politiske samtaler mener jeg samtaler om samfunn og politikk som skjer på en uformell måte, og som kan foregå på ulike arenaer, som for eksempel i familien, med venner, på skolen, i sosiale medier og så videre.

Denne forståelsen av politiske samtaler innebærer at potensialet for å snakke om politikk hele tiden er til stede i hverdagen. Dahlgren (2012, s. 35) skriver at ‘the political’ alltid er til stede i et samfunn, og at enkle ting som å følge med på nyheter kan sees på som et element av det å være en medborger. Samtidig er spørsmålet om hvor skillet går mellom hva som er politisk og hva som ikke er det et stort og omdiskutert spørsmål innenfor politisk teori. Forståelsen av politikk varierer fra smalere definisjoner som fokuserer på politikk som stat og institusjoner, og bredere forståelser hvor politikk er til stede i alle deler av samfunnet, i private så vel som offentlige arenaer, og man vil følgelig måtte forholde seg til politikk hele tiden (Held, 1991; Barry, 2000; Leftwich, 2004). Det teoretiske rammeverket jeg skisserer i denne oppgaven innebærer en bred forståelse av politikk, ettersom jeg bruker litteratur som ser hverdagslige politiske samtaler som viktige for utviklingen av en politisk bevissthet (Gutman & Thompson,

1996; Mansbridge, 1999; Conover & Searing, 2005; Kim & Kim, 2008; Conover og Miller, 2018). Det vil si at politikk er til stede i hverdagen til ungdommer, selv om de ikke har noen formell påvirkningskraft, som for eksempel stemmerett, ennå. Problemet med en slik forståelse av politikk er at skillet mellom politikk og hverdag kan forsvinne (Held, 1991, s. 6). Dette gjør det også utfordrende å skille mellom hva som er en politisk samtale, og hva som bare er en samtale. Følgelig blir det potensielt vanskelig å fange opp de politiske samtalene empirisk (Dahlgren, 2012, s. 35).

I denne studien vil det ikke være hensiktsmessig å gå dypere inn i en teoretisk diskusjon av dette omfanget, både fordi det ville tatt for mye plass og fordi det er ungdommenes egen forståelse av politiske samtaler som står i fokus. Derfor har jeg valgt å la det være opp til mine informanter å definere hva de mener er politiske samtaler, utover den beskrivelsen jeg har presentert i dette delkapittelet.

2.3.2 Ungdommers forhold til politikk

I denne studien er jeg også opptatt av hvordan ungdommer forholder seg til politikk, fordi dette kan ha betydning for grunnene de har til å delta og ikke delta i politiske samtaler i hverdagen. Mathé (2017) har utviklet et rammeverk for ulike måter ungdom forholder seg til politikk på. Med utgangspunkt i sine informanter finner hun tre ulike oppfatninger av forholdet mellom folk og politikk: 1) 'engagement', 2) 'passivity', og 3) 'detachment'. 'Engagement' beskriver hun som elever som mener at personer blir en del av politikk gjennom deltakelse, og her fokuseres det på de formelle eller tradisjonelle formene for deltakelse (Mathé, 2017, s. 13). Disse ungdommene er også opptatt av å påvirke andre (Mathé, 2017, s. 13). 'Passivity' beskriver elevene som mener at politikk først og fremst er for politikere, men at andre også kan nå gjennom med sine meninger. Her beskrives det et skille mellom formell politikk og 'vanlige' folk, og elevene mener selv at de ikke har noen politisk rolle selv om de har politiske meninger (Mathé, 2017, s. 13). Den siste oppfatningen, 'detachment', beskrives som en distansering fra det politiske. Her beskrives det en elev som ikke ønsker å delta, fordi selv om eleven kan være opptatt av politiske saker så mener hun at det ikke vil utgjøre noe forskjell hvem som vinner valg fordi alle partiene likner hverandre og ingen tar opp sakene hun selv synes er viktige (Mathé, 2017, s. 13). Med utgangspunkt i dette rammeverket analyserer jeg mine data, for å se etter tegn på om ungdommenes deltakelse i politiske samtaler påvirkes av deres syn på forholdet mellom mennesker og politikk.

2.4 Mitt teoretiske rammeverk

Oppsummert baserer det teoretiske rammeverket i denne studien seg på en kombinasjon av deliberativ demokratiteori, teori om politiske samtaler og ungdommers forhold til politikk. Med utgangspunkt i deliberativ demokratiteori ser jeg etter deliberative verdier og normer i ungdommenes beskrivelser av hverdagslige politiske samtaler, i tråd med Conover og Searing (2005) sitt rammeverk. Videre lar jeg det i stor grad være opp til ungdommene å definere hva politiske samtaler betyr for dem, i og med at dette er et komplekst fenomen som ikke lar seg operasjonalisere i en studie av dette omfanget. Jeg bruker likevel Ekström (2016) sin forståelse av hverdagslige politiske samtaler som et utgangspunkt i møte med mine informanter. I tillegg bruker jeg Mathé (2017) sitt rammeverk for ungdommers forhold til politikk til å se etter sammenhenger mellom hvordan ungdommene i min studie forstår forholdet mellom folk og politikk, og i hvilken grad de deltar i politiske samtaler. Utover dette teoretiske rammeverket er jeg åpen i møtet med datamaterialet, slik at potensielle perspektiver og aspekter ved mine data som ikke fanges opp av rammeverket kan trekkes frem for analyse og diskusjon.

2.5 Tidligere forskning

I dette delkapitlet gjør jeg rede for relevant tidligere forskning på politiske samtaler blant ungdom. En gjennomgang av tidligere forskning er nyttig både for å avdekke på hvilke områder det kreves mer forskning, samt for å se og diskutere tidligere funn opp mot mine egne funn. Jeg har i hovedsak tatt utgangspunkt i tidligere forskning på ungdom fra Norge og Sverige, men har også med noe forskning fra Europa og USA. Jeg har valgt å avgrense søket på tidligere forskning til dette området fordi dette er ungdommer som har flere likhetstrekk med ungdommene i denne undersøkelsen, ved at de alle lever i vestlige demokratiske samfunn.

2.5.1 Politiske samtaler i hverdagen

Det er gjort mye forskning på ungdommer og politiske samtaler (se for eksempel McDevitt, 2006; Östman, 2013; Ekström & Östman, 2013; Amnå & Ekman, 2014; Ekström, 2016), og et fellestrekk i denne forskningen er at politiske samtaler blir sett som positivt for elevenes politiske utvikling. Flere empiriske studier finner blant annet positive sammenhenger mellom politiske samtaler og forberedelse til deltakelse i det offentlige rom, utvikling av demokratiske verdier og økt kunnskap om politikk.

McDevitt (2006) mener at politiske samtaler i private rom kan fungere som en øvelse til senere deltakelse i det offentlige rom. Dette har Östman (2013) undersøkt i en longitudinell

studie av svenske ungdommer i alderen 13-14 og 16-17. Han finner at politiske samtaler er en ressurs for unge og deres politiske utvikling, og at disse samtalene kan være positive for ungdom uansett hvor interessert eller lite interessert de er i politikk (Östman, 2013, s. 615). Eveland (2004, s. 189-190) finner i sin forskning støtte for at det å delta i politiske samtaler øker kunnskapen om politikk fordi det får individet til å i større grad prosessere informasjon både i og før samtalen. Ekström og Östman (2013, s. 305) finner en sterk sammenheng mellom 'civic talk' og demokratiske verdier. Ifølge dem øker denne typen samtaler ungdommers demokratiske verdier, spesielt med tanke på inkludering og toleranse for mennesker som er annerledes enn dem selv (Ekström & Östmann, 2013, s. 305). Med andre ord tyder denne forskningen på at det å delta i politiske samtaler kan være positivt her og nå, gjennom å øke politisk kunnskap og demokratiske verdier, i tillegg til å være positivt for fremtidig deltakelse i demokratiet. Dette er relevant i min studie fordi ungdommenes holdninger til politiske samtaler kan si noe om hva de opplever er nytten av å snakke om politikk, og om dette stemmer overens med det annen forskning har funnet. For eksempel vil det være interessant å se om ungdommene i mitt utvalg synes at det er lærerikt å snakke om politikk, og om de som sier at de ofte deltar i politiske samtaler er opptatt av demokratiske verdier. Samtidig påpeker Mansbridge (1999, s. 319) at kan være vanskelig å måle hvordan politiske samtaler påvirker individer, fordi disse endringene er ofte små og subtile. Dermed kan det være et vanskelig tema å forske på og finne bevis for sammenhenger mellom politiske samtaler og ulike positive konsekvenser disse samtalene kan ha.

I tillegg til hvordan politiske samtaler påvirker ungdommenes politiske bevissthet og utvikling, er det også forsket en del på i hvilken grad ungdommer deltar i politiske samtaler. De fleste studier som handler om deltakelse i politiske samtaler, skiller mellom deltakelse i uformelle og private settinger, som for eksempel blant venner og i familien, og deltakelse i mer formelle settinger, som for eksempel i sosiale medier. Amnå et al. (2016) finner at ungdommer snakker mest om politikk med venner og familien. Dette støttes i en review av forskning på hverdagslige politiske samtaler foretatt av Conover og Miller (2018). De skriver at det generelt snakkes ganske mye om politikk i private sfærer, altså blant venner og familie, både i USA og i vestlige europeiske demokratier (Conover og Miller, 2018, s. 2). I Norge viser ICCS-undersøkelsen fra 2016 at mange ungdommer deltar i samtaler om nyheter og politikk med familie og venner, men samtidig er dette tallet lavere i Norge enn i andre skandinaviske land som deltok i ICCS-undersøkelsen (Huang et al., 2017, s. 77-78). Ekström (2016) finner også i sin forskning hvor han har foretatt intervjuer, gruppeintervjuer og samlet inn dagboklogger fra 23 svenske elever på 17-18 år at ungdommene generelt snakker en del med venner og familie

om politikk. Han finner imidlertid at det er noen forutsetninger for at ungdommene skal snakke om politikk. For det første må det være en etablert norm at man snakker om politikk, for det andre må man kunne nok om temaet til å delta, for det tredje er det viktig at de man snakker med også er interessert i politikk, og for det fjerde kan forventet negativ respons på et politisk utsagn oppleves som et hinder for deltakelse (Ekström, 2016, s. 9-11). I tillegg trekker han frem at politiske samtaler hvor det er stor uenighet kan være et hinder for noen, fordi man vil unngå å ødelegge stemningen, mens for andre oppleves det som en mulighet til å uttrykke meninger med selvtillit (Ekström, 2016, s. 11-12). Ettersom min studie har flere likhetstrekk med Ekström sin studie forventer jeg å finne liknende forutsetninger for deltakelse i min studie.

Oppsummert kan man si at tidligere forskning tyder på at ungdommer snakker mest om politikk med venner og familie. Dette er positivt, ettersom politiske samtaler i private sammenhenger kan være en god øvelse til å delta i det offentlige rom, samt være positivt for ungdommenes politiske utvikling (McDevitt, 2006; Conover & Searing, 2005; Östmann, 2013; Amnå et al., 2016). Samtidig viser også forskning på politiske samtaler blant ungdom at terskelen for å ta steget videre til det offentlige kan oppleves som ganske høy (Ekström, 2016; Mathé, 2017; Ekström og Shehata, 2018).

2.5.2 Politiske samtaler i sosiale medier

Det er nærliggende å tenke at det mest tilgjengelige offentlige rommet ungdommer har for å delta i politiske samtaler er sosiale medier, ettersom de aller fleste ungdommer i dag bruker sosiale medier aktivt i hverdagen. Selv om noe forskning i nyere tid peker på at ungdom bruker mer tid på politikk i sosiale medier enn på tradisjonelle politiske arenaer (se for eksempel Sloam, 2012), finner Ekström (2016, s. 12) i sin forskning at ungdommene ser sosiale media som en risikofylt setting for politiske samtaler. Han finner at informantene hovedsakelig bruker sosiale medier til å tilegne seg informasjon, og at de største hindrene for mer aktiv deltakelse er erfaringer med netthets, samt at de er bekymret for eventuelle negative konsekvenser ved å uttrykke seg i sosiale medier (Ekström, 2016, s.13-15). Mathé finner også i sin studie med intervjuer av norsk ungdom at:

All students reported using social media to read news, debates and comments; however, they never participated in such discussions. Students explained that they found opposition uncomfortable and that it was difficult to win with their own arguments in online discussions (Mathé, 2017, s. 14)

Med andre ord er funnene til Ekström (2016) og Mathé (2017) svært like; ungdom bruker internett til å lese nyheter og annen politisk informasjon, men de deltar ikke selv i diskusjoner på nett, fordi det oppleves som negativt.

I en annen artikkel undersøkte Ekström og Shehata (2018) om det stemmer at bruk av sosiale medier visker ut skillet mellom sosiale interaksjoner og politisk interaksjon, slik teorier kan tyde på. Dersom dette stemmer, vil det si at flere ungdommer deltar i politiske aktiviteter i sosiale medier. De fant imidlertid at flertallet av ungdommene i deres studie i hovedsak bruker sosiale medier til sosial interaksjon med venner, og de som bruker sosiale medier politisk, i hovedsak gjør det for å tilegne seg informasjon. Det er med andre ord ikke mange ungdommer som skaper politisk innhold eller driver med andre former for internettaktivisme (Ekström & Shehata, 2018, s. 749). Altså er det nokså bred støtte i nyere studier for at ungdommer ikke er like politisk aktive i sosiale medier som det kanskje ble forutsett da sosiale medier vokste i popularitet blant unge på 2000-tallet. Det vil være interessant å undersøke om det samme stemmer for mine informanter, da begge mine utvalg har flere fellestrekk med utvalgene til Ekström (2016), Ekström og Shehata (2018), og Mathé (2017).

2.5.3 politiske samtaler i klasserommet

I min studie er jeg også interessert i å finne ut hvilken rolle samfunnsfagstimene og skolen spiller for ungdommenes politiske samtaler. Det er etablert gjennom tidligere forskning at samfunnsfag kan være en viktig arena for politiske samtaler (se for eksempel Hess, 2009; Hess & McAvoy, 2015; Samuelsson, 2016). Gutman og Thompson (1996, s. 359) mener at skolen er den viktigste institusjonen, ved siden av myndighetene, i forsøk på å gjøre demokratier mer deliberative. For at skolen skal få til dette bør de ifølge Gutman og Thompson (1996, s. 359) fokusere på å utvikle elevenes evne til å forstå ulike perspektiver, kommunisere egne meninger og delta i samtaler hvor man både gir og tar. Mye av forskningen på hvordan man skaper slike gode klasseromssamtaler vektlegger lærerens praksis (Hess, 2009; Hess & McAvoy, 2015; Samuelsson, 2016; Stray & Sætra, 2016). Samuelsson (2016, s. 60-61) konkluderer i sin kvalitative studie av norske samfunnsfaglæreres syn på deliberasjon at det er for mye fokus på sosiale og emosjonelle ferdigheter i klasseromssamtaler, fremfor fokus på demokratiske ferdigheter. Stray og Sætra konkluderer sin studie med:

For at dialogen skal virke demokratisk og inkluderende, er det særlig av betydning at elevene opplever at de kan ytre seg, at det er åpent for å endre perspektiver, og at elevene blir møtt av læreren når de kommer med en begynnelse. (Stray & Sætra, 2016, s. 293)

Altså viser forskning i norske klasserom at det er lite fokus på demokratiske ferdigheter i samtaler i klasserommet (Samuelsson, 2016), og samtidig at det er viktig at læreren legger til rette for at elevene skal ha rom til å ytre seg og endre mening for å få til politiske samtaler hvor alle opplever at de er inkludert, samt for at samtalen skal virke demokratisk (Stray & Sætra, 2016).

Ved å i denne studien se nærmere på hvordan ungdommer opplever de politiske samtaler som foregår i klasserommet, samt hva som gjør at de velger å delta eller ikke delta i denne konteksten, bidrar min studie med et nytt perspektiv på disse samtaler, hvor elevenes erfaringer står i sentrum.

2.6 Forskningsspørsmål

Oppsummert har tidligere forskning funnet at politiske samtaler kan ha en positiv påvirkning på ungdommers politiske utvikling. Videre er det funnet at ungdommer i vestlige demokratier relativt ofte deltar i politiske samtaler i private sammenhenger, at de sjeldnere deltar i det offentlige, samt at det finnes forutsetninger for at ungdommer skal velge å delta i politiske samtaler. I tillegg sier tidligere forskning at samfunnsfagundervisningen kan være en god arena for politiske samtaler, dersom læreren legger til rette for slike samtaler på en god måte. Med utgangspunkt i denne kunnskapen har jeg utviklet tre forskningsspørsmål som skal bidra til å belyse den overordnede problemstillingen i denne studien. Forskningsspørsmålene lyder som følger:

1. Hvor ofte deltar ungdommene i politiske samtaler?
2. Hvordan opplever ungdommene det å delta i politiske samtaler?
3. Hvordan opplever ungdommene samfunnsfagundervisningen som en arena for politiske samtaler?

3. Metode

I dette kapittelet gjør jeg rede for metoden som er brukt for innsamling og analyse av data til denne studien. Først introduserer jeg forskningsdesignet mitt, før jeg går nærmere inn på de ulike fasene i prosjektet; utforming av innsamlingsverktøy, rekruttering og utvalg, datainnsamling og til slutt analysen av de innsamlede dataene. Deretter diskuterer jeg de forskningsetiske vurderingene som er gjort underveis, før jeg til slutt gir en kort oppsummering av kapittelet.

3.1 Forskningsdesign – mixed methods

Metoden i denne studien bygger på et mixed methods-design (heretter forkortet MM). MM har blitt vanligere som forskningsdesign de siste tiårene, og en av de største fordelene med et slikt design er at man kan innhente kunnskap om et fenomen fra ulike perspektiver ved å bruke både kvalitative og kvantitative metoder (Creswell, 2015, s. 15). MM kan defineres slik:

An approach to research in the social, behavioral, and health sciences in which the investigator gathers both quantitative (close-ended) and qualitative (open-ended) data, integrates the two, and then draws interpretations based on the combined strengths of both sets of data to understand research problems. (Creswell, 2015, s. 2)

Altså handler ikke MM kun om å bruke kvalitative og kvantitative metoder for innsamling av data, men om å integrere de ulike metodene for å få en rikere forståelse av fenomenet som skal undersøkes. MM-design bør derfor brukes når man ikke oppnår en tilstrekkelig forståelse av problemet ved å kun bruke kvalitative eller kvantitative metoder (Creswell, 2015, s. 14). I starten av min prosess planla jeg kun å bruke kvantitativ metode. Grunnen til dette er at det blitt påpekt at kan være problematisk å få til god bredde i kvalitative studier om politisk deltakelse blant ungdom fordi utvalget ofte er overrepresentert av ungdommer som enten er veldig interessert eller helt uinteressert i politikk (Ekström, 2016, s. 4; Harris, Wyn & Yournes, 2010, s. 10). Derfor planla jeg å gjennomføre en elektronisk spørreskjemaundersøkelse som skulle være kort og enkel å delta i, for å få tilgang til en større del av populasjonen.

Jeg fant imidlertid fort ut at det ville være vanskelig å få tilfredsstillende svar på min problemstilling kun ved bruk av spørreskjema, både fordi politiske samtaler i seg selv er komplekse, og fordi de skjer i en kompleks sosial virkelighet. Ifølge Brevik og Mathé (2021, s.

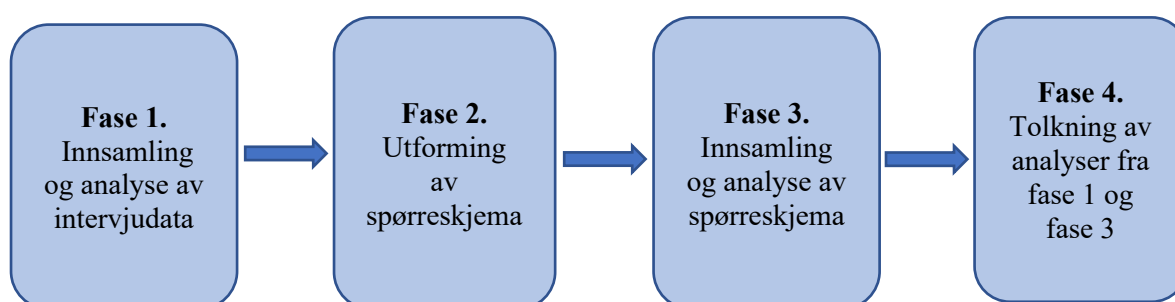
2)¹ er MM godt egnet når man ønsker å studere både mennesker og kontekst i et komplekst sosialt fenomen. Derfor besluttet jeg å utvikle et design hvor jeg i ulike faser samlet inn intervjudata (kvalitativt) og spørreskjemadata (kvantitativt). Dette designet presenterer jeg her (se også figur 3.1).

3.1.1 Exploratory sequential design

Ettersom jeg i utgangspunktet planla en kvantitativ undersøkelse, men så fikk problemer med å utvikle et spørreskjema, ble det raskt tydelig for meg at jeg måtte utforske denne problemstillingen kvalitativt før jeg kunne utvikle spørreskjemaet. Derfor laget jeg et forskningsdesign med fire ulike faser:

Figur 3.1.

Beskrivelse av de ulike fasene i forskningsdesignet

Denne måten å samle inn data på har fellestrekk med det Creswell og Plano Clark (2018) og Brevik og Mathé (2021) beskriver som exploratory sequential design. Dette er et design hvor man bruker kvalitative data til å utvikle et kvantitativt innsamlingsverktøy, før man tolker hvordan de kvantitative dataene bygger på resultatene fra den kvalitative undersøkelsen (Creswell & Plano Clark, 2018, s. 67; Brevik & Mathé, 2021, s. 10). Figur 3.1 viser hvordan jeg har jobbet med datainnsamlingen i de ulike fasene av prosjektet. I den første fasen utformet jeg en intervjuguide som jeg brukte til å gjennomføre tre gruppeintervjuer, for å forsøke å fange opp de sosiale omstendighetene som dagens ungdommer lever i, og som kan påvirke deres forhold til politiske samtaler. Etter å ha gjennomført intervjuene, analyserte jeg intervjudataene, og i fase to brukte jeg denne analysen til å utforme et spørreskjema. Her var jeg opptatt av å lage spørsmål som fanget opp det informantene mine hadde vært opptatt av i intervjuene. I fase tre sendte jeg ut spørreskjemaet og etter at innsamlingen var gjennomført analyserte jeg disse

¹ Boken dette kapittelet er hentet fra er i trykk, og sidetallene jeg refererer til er derfor fra en pdf-versjon av kapittelet

dataene. Til slutt, i fase fire, tolket jeg resultatene fra i de to analysene i fase én og tre i lys av hverandre, og skrev frem funnene med fokus på at resultatene fra de to analysene skulle utfylle hverandre og samlet bidra til å skape ny innsikt i og forståelse av ungdommenes forhold til politiske samtaler (Brevik & Mathé, 2021, s. 7).

3.1.2 Utforming av intervjuguiden

I den første fasen startet jeg med å utvikle en intervjuguide til bruk i gruppeintervjuene. Formålet med gruppeintervjuene var å utforske ungdommenes erfaringer med og tanker om deltakelse i politiske samtaler. Derfor valgte jeg å lage en nokså åpen intervjuguide med fokus på temaer fremfor strengt bestemte spørsmål og rekkefølger, i tråd med det metodelitteraturen kaller åpne eller semistrukturerte intervjuer (Dalen, 2011, s. 26; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 156-157; Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 148). I tillegg, i og med at dette er gruppeintervjuer, var jeg opptatt av å finne en intervjumetode hvor ungdommene som ble intervjuet fikk styre samtalen mest mulig, slik at de kunne spille på hverandres erfaringer og fremme ulike synspunkter i samtalen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179; Johannesen et al., 2016, s. 146). Fordelen med den semistrukturerte intervjuguiden var at selv om jeg hadde noen temaer vi skulle innom, kunne jeg være åpen for å la informantene føre samtalen i større grad, og dermed få et inntrykk av hva de opplevde som viktig når det kommer til politiske samtaler (Johannesen et al., 2016, s. 145-146). Dermed fokuserte jeg på å lage en intervjuguide som bestod av overordnede temaer i en foreslått rekkefølge og forslag til spørsmål og eventuelle oppfølgingsspørsmål som var forankret i teori og tidligere forskning (se vedlegg 1 for intervjuguiden). I tillegg var jeg opptatt av å tilpasse språket til ungdommene (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 175). Dette utgjorde en nokså stor del av arbeidet med intervjuguiden, fordi ord knyttet til politiske samtaler ofte kan virke ukjente for personene i aldersgruppen jeg undersøker. For eksempel unngikk jeg under temaet om politiske samfunnsdiskurser ordet diskurs fordi dette er ord de kanskje ikke er kjent med, og forklarte heller dette fenomenet som 'måten man snakker om politikk på i mediene'.

Etter å ha utformet intervjuguiden og fått prosjektet godkjent av NSD, gjennomførte jeg først to prøveintervjuer for å forsikre meg om at intervjuguiden fungerte slik jeg ønsket (Dalen, 2011, s. 30-31). Disse ble gjennomført i oktober 2020, og under disse intervjuene oppdaget jeg at jeg ikke var tilstrekkelig forberedt på elever som oppga at de ikke hadde noe interesse av og/eller ikke deltok i politiske samtaler i det hele tatt. Derfor skrev jeg ned noen stikkord til oppfølgingsspørsmål som kunne stilles dersom noen av informantene var av liknende oppfatning.

3.1.3 Utforming av spørreskjema

Etter analysen av intervjuene (som beskrives i kapittel 3.4.1), startet jeg arbeidet med fase to (se figur 3.1). Gjennom analysen av intervjuene hadde jeg en rekke interessante funn som jeg ønsket å utforske videre gjennom spørreskjemaet. Dermed brukte jeg funnene aktivt i utviklingen av spørsmålene i spørreskjemaet (Creswell & Plano Clark, 2018, s. 90). For eksempel inkluderte jeg spørsmål 7 i spørreskjemaet (*Har saker med stor mediedekning (for eksempel koronapandemien, valget i USA og så videre) ført til at du har deltatt mer i uformelle politiske samtaler det siste året?*) fordi flere av informantene i intervjuene tydelig var opptatt av valget i USA og tiltak knyttet til koronapandemien, og ga uttrykk for at mange av samtalene de hadde hatt i det siste handlet om dette. I tillegg brukte jeg tidligere spørreskjemaundersøkelser fra Amnå et al. (2016) sin sluttrapport fra et stort prosjekt om politikk og ungdom, samt ICCS-undersøkelsen fra 2016 (Huang et al, 2017), til å utforme spørsmål og svarskalaer.

Spørreskjemaet består av 15 spørsmål, hvorav 13 er lukkede spørsmål hvor informantene måtte velge ett svaralternativ, og de resterende to var åpne for å avgi flere svar, samt skrive inn egne kommentarer dersom alternativene ikke passet (se vedlegg 2 for spørreskjema). For å gjøre undersøkelsen enkel å svare på forsøkte jeg å lage entydige spørsmål med faste svaralternativer til så mange som mulig av spørsmålene (Kleven, 2014, s. 36). Jeg måtte imidlertid utforme noen ulike svaralternativer fordi noen av spørsmålene skulle måle hvor ofte noe ble gjort, mens andre skulle måle hvor interesserte informantene var. Jeg forsøkte også å utforme spørsmålene på en nøytral måte, slik at de ikke skulle være ledende (Kleven, 2014, s. 37). Svaralternativene på alle spørsmålene bortsett fra 1., 2., 14. og 15. er laget i form av skalaer (Grønmo, 2004, s. 203). Den mest brukte skalaen består av fire alternativer, skalert fra aldri til ofte. Denne skalaen er hentet fra Amnå et al. (2016), og jeg bestemte meg for å bruke denne skalaen både fordi den allerede var testet ut og fordi det ga meg sammenlikningsmuligheter med resultatene fra den tidligere undersøkelsen.

Ved å bruke et spørreskjema med svarskalaer kan jeg lage statistikk som beskriver resultatene (Jopling, 2019, s. 59; Grønmo, 2004, s. 193), og som igjen kan sees i sammenheng med funnene fra intervjuene. Samtidig påpeker Jopling (2019, s. 59) at spørreskjemaer med lukkede spørsmål ikke tar høyde for kompleksiteten i den sosiale virkelighet, noe som også gjelder min undersøkelse, fordi politiske samtaler er et komplekst fenomen. Dette så jeg imidlertid ikke på som et stort problem i denne studien, ettersom jeg har kvalitative data som utfyller de kvantitative dataene (Brevik & Mathé, 2021, s. 3). Likevel bestemte jeg meg for å

bruke noen åpne spørsmål (Grønmo, 2004, s. 194), for å ivareta muligheten for at informantene i utvalg 2 hadde andre erfaringer enn informantene i utvalg 1. I de åpne spørsmålene ba jeg informantene skrive om de hadde andre grunner til å delta eller ikke delta i politiske samtaler enn det som allerede var listet opp i spørsmål 14. og 15. Jeg måtte likevel begrense bruken av åpne spørsmål for å unngå at det ble for mye arbeid å analysere svarene, samt for å minimere risikoen for at informantene skulle gi meg informasjon som svekket anonymiteten deres. Det siste poenget kommer jeg tilbake til under forskningsetiske hensyn i kapittel 3.5.3.

Spørreskjemaet ble også testet før det ble tatt i bruk, både for å sjekke at alle spørsmålene var forståelige og for å sikre at alt det tekniske fungerte (Grønmo, 2004, s. 207).

3.2 Utvalg

En konsekvens av at jeg bestemte meg for å gjennomføre datainnsamlingen i to faser med ulike metoder, var at jeg også måtte rekruttere to utvalg til studien. Det første utvalget ble rekruttert i oktober-november 2020, og består av 12 elever fra to ulike skoler. Disse elevene deltok i gruppeintervjuer. Det andre utvalget ble rekruttert i februar-mars 2021 og består av 249 elever fra flere ulike skoler. Disse har svart på den elektroniske spørreskjemaundersøkelsen. I dette delkapittelet gjør jeg rede for rekrutteringsprosessen og beskriver utvalgene mine.

3.2.1 Rekruttering av utvalg 1

For å kunne svare på problemstillingen var jeg avhengig av å rekruttere ungdommer til å delta i studien. I tillegg ønsket jeg å finne ungdommer som hadde ulike perspektiver på det å delta i politiske samtaler i hverdagen. Derfor foretok jeg en strategisk utvelgelse (Johannessen et al., 2016, s. 117) av utvalg 1, hvor jeg utformet noen kriterier for deltakelse. Til skolene jeg kontaktet hadde jeg tre kriterier; jeg ønsket en skole som lå i en by, og en som lå i distriktet, jeg ønsket at utvalget skulle ha noen elever som gikk studieforbereidende og noen som gikk yrkesfag, og jeg ønsket en skole som hadde rykte på seg for å ha politisk engasjerte elever, og en skole som ikke hadde noe slikt rykte. I tillegg var jeg opptatt av at det skulle være tilstrekkelig variasjon blant informantene slik at de hadde ulike perspektiver på temaene vi skulle snakke om (Johannessen et al., 2016, s. 146). Derfor hadde jeg ingen kriterier knyttet til politisk engasjement eller interesse; det eneste kriteriet til informantene var at de måtte delta i samfunnsfagundervisning. Etter å ha undersøkt ulike skoler, sendte jeg forespørsler til ledelsen på to skoler. Jeg fikk positivt svar fra begge skolene, og avtalte å komme til skolene for å snakke med elever i samfunnsfagklasser og invitere dem til å delta i studien. Elevene som oppga å være interessert i å delta i studien fikk et informasjonsskriv (se vedlegg 3). På den første skolen

rekrutterte jeg to grupper som ønsket å delta i intervju. På den andre skolen fikk jeg ikke noen informanter, og derfor tok jeg kontakt med en tredje skole som tilfredsstilte de samme kriteriene. Her fikk jeg en tredje gruppe informanter.

Utvalg 1 består dermed av tre grupper med til sammen 12 informanter fra to ulike skoler. Alle elevene i dette utvalget har fått nye navn for å ivareta anonymiteten deres. Den første skolen (skole 1) ligger i utkanten av en mindre by, tilbyr yrkesfag og har ikke rykte på seg for å ha politisk engasjerte elever. Her har jeg intervjuet to grupper. Elevene fikk selv bestemme gruppesammensetningen, fordi jeg ønsket at de skulle være komfortable med hverandre i intervjusituasjonen. Gruppe 1 består av Tobias, Markus og Frida, og gruppe 2 består av Sara, Jonas, Aleksander, Marie og Emilie. Den andre skolen (skole 2) ligger i sentrum av en større by, tilbyr studieforberedende linjer, og har rykte på seg for å ha politisk engasjerte elever. Her var det fire elever som ønsket å delta i intervju, og denne gruppen (gruppe 3) består av Vilde, Daniel, Ingrid og Hanne.

3.2.2 Rekruttering av utvalg 2

Etter å ha gjort meg ferdig med intervjuene og utformingen av spørreskjemaet, startet jeg rekrutteringen av informanter til utvalg 2. Jeg hadde fremdeles de samme kriteriene til informantene og skolene jeg skulle kontakte, men nå ønsket jeg å nå ut til elever over hele landet. For å få til dette gikk jeg gjennom lister over videregående skoler i hvert fylke, og plukket ut to skoler fra hvert fylke. Valget av skolene var basert på hvor de var lokalisert og hvilke studieprogrammer de tilbød, for å forsøke å få god bredde og variasjon i utvalget. Deretter sendte jeg ut epost til skolenes rektorer og avdelingsledere for samfunnsfag, og spurte om de kunne videreformidle informasjon om studien til sine samfunnsfaglærere. Lærere som var interessert i å la sine elever delta i studien, ble bedt om å ta kontakt med meg for informasjonsskriv (se vedlegg 4) og lenke til undersøkelsen. I de tilfellene hvor jeg fikk avslag eller ikke hørte fra en skole, fant jeg en ny skole som oppfylte de samme kriteriene og sendte den samme eposten til dem. For å sikre at elevene var klar over at det var frivillig å delta i undersøkelsen, informerte jeg om dette både til samfunnsfaglærerne (se vedlegg 4) og i starten av spørreskjemaundersøkelsen (se vedlegg 2). Til slutt satt jeg igjen med 249 svar på spørreskjemaet.

Utvalg 2 består dermed av 249 respondenter, hvorav 150 har oppgitt å være jenter, 93 gutter, 3 har oppgitt å ha en annen kjønnsidentitet og 3 har valgt å ikke oppgi kjønn. 170 oppga at de bodde i by eller nærliggende tettsteder, mens 79 oppga å bo i distrikt eller bygd. Jeg kan ikke vite sikkert hvem disse 249 individene er, men ettersom jeg personlig mailet med lærerne

som ønsket å videreformidle spørreskjemaet til sine elever, har jeg en viss oversikt over hvilke skoler informantene kommer fra. Dersom denne oversikten stemmer, kommer informantene fra åtte ulike fylker, noe som vil si at store deler av landet er representert.

3.3 Datainnsamling

Datainnsamlingen i denne studien foregikk også i to faser; de tre gruppeintervjuene ble gjennomført i november og desember 2020, og spørreskjemaet var åpent fra februar og ut mars 2021. Spørreskjemaet ble laget i UiO nettskjema, og innsamlingen fungerte ved at jeg delte lenken til undersøkelsen med lærerne jeg snakket med, og de delte lenken videre med sine elever. Ettersom innsamlingen av spørreskjemadataene i stor grad gikk av seg selv, fokuserer jeg her på gjennomføringen av intervjuene.

De to første intervjuene, på skole 1, ble gjennomført i november 2020 via Zoom, fordi den pågående koronapandemien gjorde at det ikke var mulig å møtes fysisk på det tidspunktet. Det siste intervjuet ble gjennomført i desember 2020, og denne gangen kunne vi gjennomføre intervjuet fysisk. Jeg møtte informantene på skolen deres og vi gjennomførte intervjuet der.

De tre intervjuene varte mellom 35 og 50 minutter, og ble tatt opp med UiO sin diktafon-app. I intervjusituasjonen lot jeg elevene snakke fritt om politiske samtaler før jeg tok opp de spesifikke situasjonene jeg hadde lyst til å snakke om. Jeg holdt meg i stor grad til intervjuguiden, men hadde samtidig fokus på at informantene skulle få rom til å uttrykke det de ønsket om temaet. Som nevnt tidligere var jeg åpen for å gå bort fra rekkefølgen og spørsmålene i intervjuguiden for å utforske det informantene ønsket å ta opp relatert til temaene. Ett eksempel på dette er at i intervju 3 startet Ingrid og Vilde allerede innledningsvis å snakke om diskusjoner de hadde i samfunnsfagundervisningen, noe jeg egentlig hadde planlagt å ta opp senere i intervjuet. Et annet eksempel var da Markus i intervju 1 nevnte koronapandemien som en grunn til at de snakket om politikk, og jeg stilte oppfølgingsspørsmål for å høre mer om hvordan de forholdt seg til aktuelle hendelser, selv om jeg ikke hadde planlagt å snakke om dette på forhånd. I tillegg forsøkte jeg å legge til rette for ordveksling mellom informantene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179), ved å oppfordre dem til å snakke seg imellom, og ved å spørre hva andre informanter syntes om noe en informant hadde sagt. Videre forsøkte jeg å ha en åpen og undersøkende holdning til temaet gjennom intervjuet, i tillegg til å skape et åpent rom for informantene slik at de skulle føle seg trygge på å uttrykke egne synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). Med hensyn til dette opplevde jeg det som en fordel at informantene

kjente hverandre fra før, både fordi de delte felles erfaringer fra klasserommet, og fordi jeg opplevde at de var trygge på hverandre.

Det at de to første intervjuene fant sted over Zoom medførte noen ulemper. For det første brukte vi tid som var satt av til intervjuet på å få alle på plass i det digitale møterommet, i tillegg til at det var noen tekniske problemer knyttet til lyd underveis som forsinket oss. Det andre problemet var at det som vanskeligere å få til en dynamisk samtale fordi jeg opplevde at elevene i stor grad henvendte seg til meg og ventet på å få ordet, i stedet for å spille på hverandre. Under det siste intervjuet opplevde jeg at samtalen var mer dynamisk enn de to foregående intervjuene hadde vært, og fordelene ved å gjennomføre gruppeintervjuer ble tydeligere fordi elevene i større grad spilte på hverandres innspill underveis.

3.4 Analyser

I dette prosjektet har jeg gjennomført to analyser, samt en sammenlikning av de to analysene. Den første analysen ble gjennomført i fase én (se figur 3.1), og dette var en tematisk innholdsanalyse av intervjudataene. Den andre analysen ble gjennomført i fase tre, og bestod av statistiske analyser av spørreskjemadataene. I fase fire så jeg de to analysene opp mot hverandre for å se etter likheter og forskjeller.

3.4.1 Intervjuanalyse

Intervjuene ble behandlet i Nvivo12. Først transkriberte jeg lydfilene, og i denne prosessen fjernet jeg alle navn og opplysninger knyttet til politisk orientering, i henhold til avtalen med NSD. Jeg valgte også å utelukke en del lyder som nøling og liknende, fordi formålet med transkripsjonen i denne undersøkelsen var å analysere innholdet i det som ble sagt under intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). Utover dette skrev jeg ned ord for ord hva som ble sagt, for å unngå misforståelser i den videre analysen (Creswell & Plano Clark, 2018, s. 213).

Etter å ha ferdigstilt transkripsjonene gjennomførte jeg en temasentrert analyse av dataene mine. Det vil si at jeg fokuserte på å finne temaer i transkripsjonene for å kunne sammenlikne utsagn fra de ulike informantene og de ulike intervjuene (Thagaard, 1998, s. 150). Først gikk jeg inn i transkripsjonene med mål om å finne data som passet inn i de forhåndsbestemte kategoriene jeg hadde laget i forkant av analysen. Deretter gikk jeg inn i transkripsjonene på nytt med et åpent blikk, for å se om jeg kunne finne noen nye temaer eller kategorier som opplevdes viktige for informantene, men som ikke hadde blitt fanget opp av de

forhåndsbestemte kategoriene. Med andre ord hadde jeg en abduktiv tilnærming til analysen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 224). I tabell 3.1 er det en oversikt over de induktive og deduktive kodingskategoriene, samt temaene jeg satt igjen med etter at analysen var ferdigstilt.

Tabell 3.1

Kodingskategorier og endelige temaer i intervjuanalysen

Kodingskategorier	Endelige temaer
<i>Deduktive:</i>	
Deltakelse i politiske samtaler	Forståelse av og deltagelse i politiske samtaler
Grunner til å delta i politiske samtaler	Grunner til å delta i politiske samtaler
Grunner til å ikke delta i politiske samtaler	Grunner til å ikke delta i politiske samtaler
Deltakelse i sosiale medier	Opplevelse av politikk i sosiale medier
Deltakelse i politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen	Opplevelse av politiske samtaler i samfunnsfagundervisning
<i>Induktive:</i>	
Forutsetninger for gode politiske samtaler	Forutsetninger for gode politiske samtaler

Som det fremgår av tabell 3.1 hadde jeg seks kodingskategorier, hvorav fem var deduktive og en var induktiv. Etter å ha ferdigstilt analysen, så jeg kodene og kategoriene i lys av hverandre og laget nye temaer for å danne et bilde av hva som var hovedfunnene mine. I denne prosessen var det noen av kodingskategoriene som ble stående slik de var, og noen som ble omformulert for å bedre favne innholdet i intervjuene. Disse temaene ble videre brukt både til å utvikle spørreskjemaet, og senere sammenliknet med funnene fra spørreskjemaet (se kapittel 3.4.3).

3.4.2 Analyse av spørreskjema

I analysen av spørreskjemadataene laget jeg deskriptiv statistikk ved å overføre tallene fra spørreskjemaet til Microsoft Excel, og omforme disse til stolpediagrammer og kakediagrammer. Disse analysene viser hvordan svarene i spørreskjemaet fordeler seg på de ulike svaralternativene (Solbakken, 2019, s. 56-57; Jopling, 2019, s. 61), og resultatene av disse analysene presenteres som figurer i kapittel 4.

3.4.3 Sammenlikning av analysene

I fase fire sammenliknet jeg funnene fra analysene i fase én og tre (se figur 3.1). Det vil si at jeg fokuserte på å se etter likheter og forskjeller i de to analysene som kunne bidra til å belyse de overordnede forskningsspørsmålene fra ulike perspektiver (Brevik & Mathé, 2021, s. 3). Dette gjorde jeg systematisk ved å se de ulike temaene fra den kvalitative analysen og statistikken fra de ulike spørsmålene i den kvantitative analysen opp mot hverandre. Spørreskjemaet ble utformet med det formål at jeg skulle kunne sammenlikne resultatene på denne måten. For eksempel så jeg temaet 'forståelse av og deltakelse i politiske samtaler' opp mot kakediagrammet 'deltakelse i politiske samtaler' (figur 4.1), og temaet 'grunner til å delta i politiske samtaler' opp mot stolpediagrammet 'grunner til å delta i politiske samtaler' (figur 4.4). Ved å se disse analysene i sammenheng fikk jeg muligheten til å se om det informantene i intervjuene hadde fortalt meg stemte for en større del av populasjonen. Dette som ga meg et mer nyansert blikk på funnene mine i de tilfellene hvor det informantene fra utvalg 1 og 2 oppga ikke stemte overens, og større sikkerhet i at funnene stemte i de tilfellene der informantene i utvalg 1 og utvalg 2 var samsvarte.

3.5 Studiens troverdighet

Etter å ha gjort rede for forskningsdesignet, innsamlingsprosessen og analysen av dataene i denne studien, diskuterer jeg her studiens troverdighet. Først sier jeg litt om fordelene og ulempene ved å velge dette designet, før jeg går nærmere inn på hvilke grep jeg har tatt for å styrke reliabiliteten og validiteten i studien, og til slutt diskuterer jeg de forskningsetiske hensynene jeg har tatt i løpet av prosessen.

Den største fordelen ved å velge dette designet var at jeg fikk muligheten til å 1) utforske ungdommenes forhold til politiske samtaler i dybden og 2) sjekke om informantenes opplevelser av politiske samtaler liknet på erfaringene til et større utvalg som kom fra flere steder i landet. Selv om min undersøkelse ikke er generaliserbar, både fordi den er for liten i omfang og fordi utvalget ikke er plukket ut på en måte som muliggjør generalisering, styrker det troverdigheten i studien at jeg har funn fra to ulike utvalg i populasjonen (Creswell, 2015, s. 15). Videre er det en styrke at spørreskjemaet ble utviklet med utgangspunkt i intervjuene, fordi dette gjorde at spørreskjemaet var tilpasset min populasjon på en bedre måte enn det hadde vært uten kunnskapen fra intervjuene.

Samtidig er det også noen ulemper ved å velge dette designet. Den største utfordringen for meg har vært tid, noe Creswell & Plano Clark (2018, s. 89) påpeker som noe av det viktigste

dersom man skal gjennomføre en MM-studie. Jeg skulle spesielt hatt mer tid til å utvikle spørreskjemaet, ettersom dette i utgangspunktet er en krevende prosess, og jeg i tillegg hele tiden hadde fokus på å lage spørsmål som tok utgangspunkt i intervjuene og som kunne sees i sammenheng med resultatene fra intervjuene i etterkant. Videre var det mer tidkrevende å finne to ulike utvalg til å kunne delta i de to rundene med datainnsamling (Creswell & Plano Clark, 2018, s. 89). Likevel mener jeg at fordelene ved å velge et MM-design i denne studien veier opp for de ulempene det har medført.

3.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om pålitelighet i forskningen, og i denne studien har jeg tatt grep både hva gjelder de kvalitative og kvantitative fasene av studien for å styrke påliteligheten. I den kvalitative delen av studien forsøkte jeg som intervjuer å ivareta reliabiliteten ved å være bevisst på å gjøre det jeg kunne for å ikke påvirke svarene til informantene, ved å ikke stille ledende spørsmål og passe på ordlyden i det jeg sa under intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276).

I den kvantitative delen av studien var jeg opptatt av å sikre kvaliteten i utviklingen av spørreskjemaet for å ivareta reliabiliteten. Dette gjorde jeg gjennom å trekke på egen og tidligere forskning i utformingen av spørsmål, samt ved å bruke tidligere utprøvde spørsmål og svarskalear i spørreskjemaet mitt. Dette styrker reliabiliteten fordi jeg visste at de utprøvde spørsmålene målte det de skulle måle, samt at jeg brukte begreper fra egen forskning som lå tett opp til ungdommenes livsverden (Solbakken, 2019, s. 44-45). Dette var spesielt viktig for meg, da jeg som nevnt tidligere var under tidspress da jeg utformet spørreskjemaet, noe som potensielt kunne ha svekket reliabiliteten ved at jeg ikke kunne bruke så mye tid på å teste og bearbeide spørreskjemaet. Videre var det et spørsmål om reliabilitet i rekrutteringen av informanter til spørreskjemaundersøkelsen. Ulempen her er at jeg ikke har helt kontroll over utvalget fordi jeg ikke kan garantere for informantenes identitet, noe som er et vanlig problem ved bruk av elektroniske spørreskjemaer (Jopling, 2019, s. 59). Samtidig er fordelene, og grunnen til at jeg valgte å rekruttere via epost, at jeg nådde ut til et stort antall informanter (Jopling, 2019, s. 59). For å minimere ulempen ved å rekruttere via internett, henvendte meg direkte til lærere for å ha kontroll over hvilke klasser som fikk tilgang på lenken til undersøkelsen. Selv om jeg ikke kan garantere for hvem som har svart på undersøkelsen, mener jeg at dette var den mest gjennomførbare måten å få tak i informanter fra hele landet på, innenfor rammene til denne studien.

3.5.2 Validitet

Validitet handler om troverdighet i forskningen, og i et MM-design innebærer dette å ha troverdighet både i gjennomføringen av de kvalitative og kvantitative fasene i studien, samt i integreringen av de to (Johnson, 2013, s. 309). Gjennomgående har jeg forsøkt å styrke validiteten i studien ved å gi detaljrike beskrivelser av datainnsamlingsprosessen, såkalte ‘thick descriptions’ (Creswell & Miller, 2000, s. 129). I tillegg har jeg i utformingen av måleinstrumenter vært oppmerksom på at jeg skal kunne se mine funn i sammenheng med tidligere forskning og se etter likheter og forskjeller, noe som også styrker validiteten (Johannesen et al., 2016, s. 234). Videre forsøkte jeg å lage et pålitelig instrument for innsamling av kvantitative data ved å bygge på min egen og annen tidligere forskning i utforming av spørsmål og svarskala (Creswell & Plano Clark, 2018, s. 217).

For å stryke validiteten i den kvalitative delen av studien er det viktig å kontrollere kvaliteten i funnene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279), og det har jeg gjort ved å 1) gjennomføre testintervjuer for å sjekke at intervjuguiden fungerte til formålet, og 2) ved å teste resultatene fra intervjuene på en større del av populasjonen gjennom spørreskjemaet.

3.5.3 Forskningsetiske hensyn

Det viktigste grepet jeg tok for å sørge for at studien min var etisk forsvarlig var å få godkjenning til prosjektet fra NSD (se vedlegg 5). Fra NSD fikk jeg både godkjenning til å gjennomføre intervjuene, samt veiledning for å sikre at spørreskjemaundersøkelsen var anonym.

For å ivareta informantene i forskningsprosjektet mitt var jeg opptatt av fritt og informert samtykke. Det vil si at informantene skulle forstå hva det innebar å delta i studien, at informantene aktivt samtykket til å delta, samt at informantene når som helst kunne trekke seg fra studien uten at det fikk konsekvenser for dem (Befring, 2016, s. 31; Ryen, 2016, s. 32). For å ivareta disse prinsippene delte jeg ut informasjonsskriv til informantene som ble intervjuet (se vedlegg 3). Informantene i gruppe 1 og 2 ga muntlig samtykke ved starten av intervjuene, og informantene i gruppe 3 ga skriftlig samtykke ved starten av intervjuet. Grunnen til at gruppe 1 og 2 ga muntlig samtykke var at intervjuet foregikk over Zoom, og etter samtale med NSD kom vi frem til at dette var det mest hensiktsmessige i denne situasjonen (se vedlegg 5). I spørreskjemaundersøkelsen stod det informasjon om samtykke og hva deltakelse i undersøkelsen innebar i starten av skjemaet (se vedlegg 4), slik at alle som trykket seg inn kunne lese dette før de bestemte seg for om de ville delta. I tillegg fikk lærerne et informasjonsskriv med den samme informasjonen som elevene (se vedlegg 2), og ble bedt om å videreformidle denne informasjonen til elevene.

Videre er det viktig at anonymiteten til informantene sikres, samt at svarene deres ikke brukes til noe annet enn denne studien (Ryen, 2016, s. 32). I intervjudataene sikret jeg anonymiteten til informantene mine ved at lydopptaket av intervjuene ble lagret trygt i TSD (tjenester for sensitive data), og ble slettet etter at transkripsjonene var ferdigstilt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213). Informantene ble som nevnt anonymisert og gitt fiktive navn i transkripsjonen. Spørreskjemaundersøkelsen som ble gjennomført var anonym, både ved at jeg brukte Nettskjema fra UiO, som ikke samler inn noen personopplysninger eller IP-adresse, og ved at jeg hadde så få åpne spørsmål som mulig for å sikre at informantene ikke skrev noe som kunne bidra til å identifisere dem. Elevene som deltok ble også eksplisitt bedt om å ikke oppgi personidentifiserende informasjon i de åpne spørsmålene (se vedlegg 2).

3.6 Oppsummering

I dette prosjektet har jeg benyttet meg av et mixed methods-design til innhenting av empirisk materiale. Dette innebærer at det metodiske designet består av fire faser: fase 1) planlegging, gjennomføring og analyse av gruppeintervju, fase 2) utforming av spørreskjema, fase 3) gjennomføring og analyse av spørreskjema, og fase 4) tolkning og sammenlikning av analysene. Gjennom datainnsamlingsprosessen er det tatt mange metodiske valg, både for å styrke validiteten og reliabiliteten i studien, samt for å sikre at studien er etisk forsvarlig. Gjennom analysene av de innsamlede dataene har jeg kommet frem til mine hovedfunn, som presenteres i neste kapittel.

4. Resultater

Gjennom analysene av de kvalitative og kvantitative dataene, samt sammenlikning av disse, har jeg kommet frem til flere interessante funn. I dette kapittelet skal jeg presentere disse funnene, og kapittelet er strukturert med utgangspunkt i forskningsspørsmålene i denne studien:

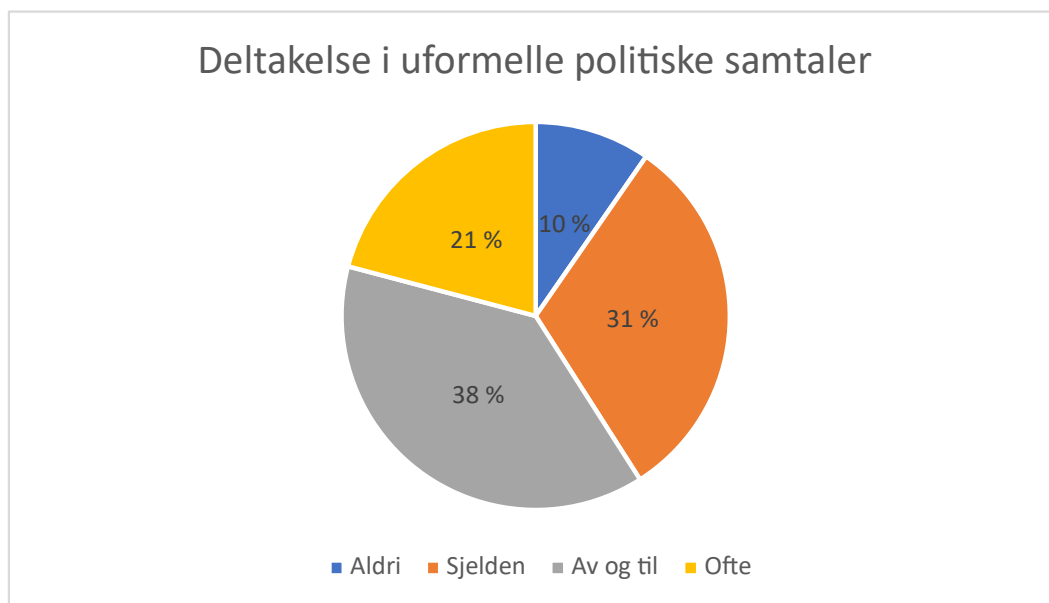
1. Hvor ofte deltar ungdommene i politiske samtaler?
2. Hvordan opplever ungdommene det å delta i politiske samtaler?
3. Hvordan opplever ungdommene samfunnsfagundervisningen som en arena for politiske samtaler?

4.1 Ungdommenes deltakelse i politiske samtaler

Studien min viser at et nokså stort flertall av ungdommene oppgir at de av og til eller ofte deltar i hverdagslige politiske samtaler. Dette funnet er basert både på de kvantitative og kvalitative dataene i undersøkelsen. I den kvantitative undersøkelsen fikk informantene spørsmålet: *Hvor ofte deltar du i uformelle politiske samtaler?*. Resultatene fra dette spørsmålet er presentert i figur 4.1.

Figur 4.1.

Deltakelse i uformelle politiske samtaler, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen

I figur 4.1 ser vi at over halvparten av informantene i spørreskjemaet oppgir at de av og til eller ofte deltar i politiske samtaler. I intervjuene fant jeg imidlertid at et enda større flertall av informantene fortalte at de ofte deltok i uformelle politiske samtaler. Syv av informantene sier at de ofte deltar i politiske samtaler, tre sier at de av og til deltar, og to sier at de sjeldent deltar

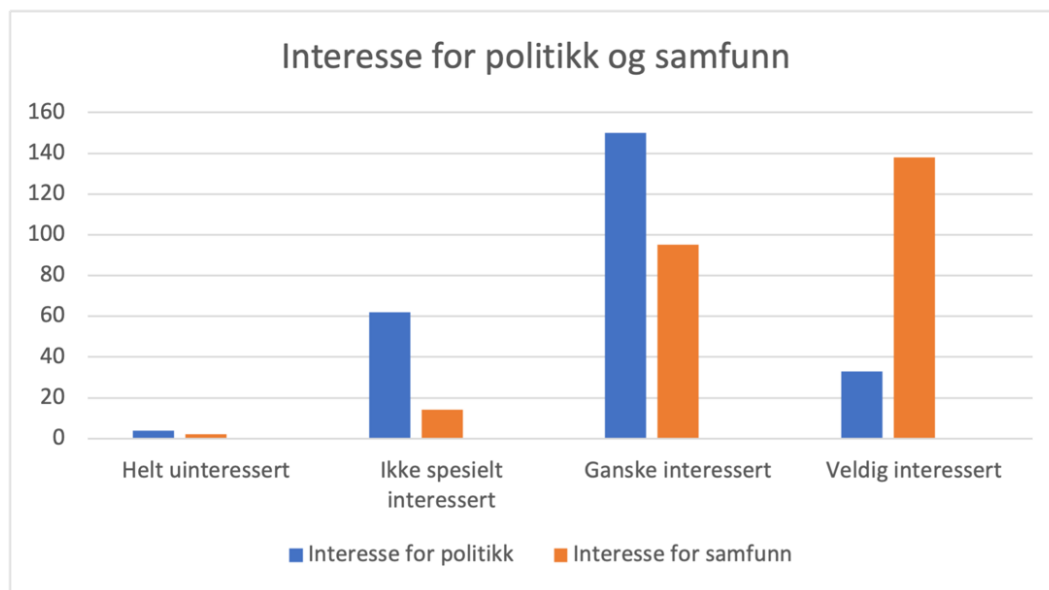
i politiske samtaler. Med andre ord er det ingen av disse informantene som sier at de aldri deltar i uformelle politiske samtaler.

En mulig forklaring på hvorfor det er forskjell på resultatene fra den kvalitative og kvantitative delen av undersøkelsen når det kommer til deltakelse i uformelle politiske samtaler kan være forståelsen av hva uformelle politiske samtaler er. Som nevnt i teorikapittelet, lot jeg det i stor grad være opp til informantene selv å definere hva de mener en politisk samtale er. Samtidig var det i intervjuene en mulighet til å utvikle forståelsen av hva politiske samtaler kan innebære. Vi brukte litt tid i intervjuene på å snakke om hva politiske samtaler er, samt at informantene fikk tid til å reflektere over egen deltakelse. De fleste av informantene fra den ene skolen forteller i starten at de ikke snakker så mye om politikk, men utover i intervjuene kommer det frem at de egentlig snakker mer om det enn det de sa i starten. For eksempel sier Frida i starten at hun av og til snakker med faren om politikk, på farens initiativ. Utover i intervjuet kommer det imidlertid frem at hun snakker om politikk både på skolen og med andre familiemedlemmer, for eksempel ved at hun sier «[...] meg og Tobias, vi har jo hatt ganske mange politiske samtaler egentlig [...]». I spørreundersøkelsen hadde ikke informantene den samme muligheten til å reflektere eller snakke med andre, og det kan dermed være en mulig forklaring på hvorfor informantene i intervjuene i større grad oppgir at de deltar i politiske samtaler enn det informantene i spørreskjemaundersøkelsen gjør. Dette kommer jeg imidlertid tilbake til i diskusjonen av funnene mine.

I tillegg til å spørre informantene som svarte på spørreskjemaundersøkelsen om hvor ofte de deltar i politiske samtaler, spurte jeg også om hvor interessert de er i politikk og hva som skjer i samfunnet. Grunnen til at jeg inkluderte to spørsmål om interesse, var at jeg ønsket å fange opp de som kanskje ikke så seg selv som politisk interesserte, men som likevel var opptatt av og interessert i hva som skjer i samfunnet, fordi funnene fra intervjuene indikerte at mange av ungdommene sa at de ikke var interessert i politikk, men likevel var interessert i det som skjedde rundt dem. Resultatene fra disse spørsmålene er presentert i figur 4.2.

Figur 4.2

Interesse for politikk og samfunn, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen, (n=249)

I Figur 4.2 ser vi at over halvparten av informantene som svarte på spørreskjemaundersøkelsen oppgir å være ganske eller veldig interessert i politikk, og et enda større flertall oppgir å være ganske eller veldig interessert i hva som skjer i samfunnet. I intervjudataene finner jeg liknende resultater, hvor et flertall av informantene sier at de synes at det er viktig å følge med på nyheter og få med seg hva som skjer i samfunnet og verden, men i noe mindre grad oppgir å være interessert i politikk. I tillegg sa alle informantene som ble intervjuet at de planlegger å bruke stemmeretten sin når de blir gamle nok. To av informantene, Vilde og Daniel, skiller seg ut ved å si at de er veldig interessert og engasjert i politikk. Dette vises tydelig i utdraget under, hvor informantene snakker om hvor engasjerte de er i politikk:

Intervjuer: Og så lurer jeg litt på, i hvilken grad dere ser dere selv som politisk engasjerte?

Vilde: i ganske stor grad egentlig.

Daniel: ja, du ja!

Vilde: ja, jeg bryr meg en del om hva som skjer rundt meg, og holder meg alltid oppdatert på visse ting, og jeg deltar aktivt i forskjellige ting, så.

Intervjuer: ja, hva med dere andre da?

Daniel: ja, ville sagt det. Jeg er ikke med i partier på en måte men...

Vilde: du er jo engasjert fordi om, du trenger ikke...

Daniel: ja, jeg bryr meg om saker og leser nyheter og sånt.

Vilde: Det tror jeg kanskje er et fellestrekk på skolen og, at vi snakker jo om det i lunsjen og...

Ingrid: ja, i går så satt vi liksom og snakket om...

Vilde: om en eller annen sann, politisk...

Ingrid: vi snakket om [politisk parti] og liksom, hva vi mener om de.

I dette utdraget er det interessant å merke seg at ungdommene raskt trekker linjer mellom politisk interesse og politiske samtaler. Informantene forteller her at de er politisk engasjerte, og Vilde nevner at det er et fellestrekk på skolen at man snakker om politikk i pauser. Det at de går på en skole hvor mange bryr seg om politikk, og at informantene snakker mye om politikk på skolen, både i samfunnsfag og i pauser, kommer opp flere ganger i løpet av intervjuet. Med andre ord er det for Daniel, Vilde, Ingrid og Hanne i hovedsak et engasjement og kulturen på skolen som gjør at de snakker så mye om politikk.

Fra de to andre intervjuene, hvor de fleste av informantene sa at de ikke er så interessert i politikk, blir det imidlertid tydelig at aktuelle hendelser er en viktig grunn til at de snakker om politikk. Flere av informantene her sier at de har snakket mer om politikk i det siste på grunn av koronapandemien og presidentvalget i USA. For eksempel sier Marie, som i utgangspunktet ikke er så interessert i politikk: «[...] jeg føler at jeg har vært mer involvert i sånne samtaler i det siste, med korona og sann, vi har snakka ganske mye om det». Frida og Markus reflekterer også over hvorfor de snakker mer om politikk nå på grunn av pandemien:

Intervjuer: Jeg synes det var veldig interessant det du sa, Markus, du nevnte nedstenging av skoler, at det har vært et samtaletema, er det spesielt nå etter koronapandemien startet at dere, snakker dere mer om politiske avgjørelser og sann nå, eller?

Markus: Ja, siden det er jo, plutselig går det ned, og plutselig er det oppe igjen, og da blir det mye diskusjon. Er det riktig at vi gjør det?

Intervjuer: ja, ikke sant, jeg forstår, ja Frida?

Frida: ja, jeg skulle bare si at, nå må vi jo på en måte følge med på det uansett, fordi vi må jo få med oss de nye reglene og sann som kommer hele tiden.

Intervjuer: mhm

Frida: og da er vi jo, blir det jo, på en måte samtale uansett om du vil eller ikke.

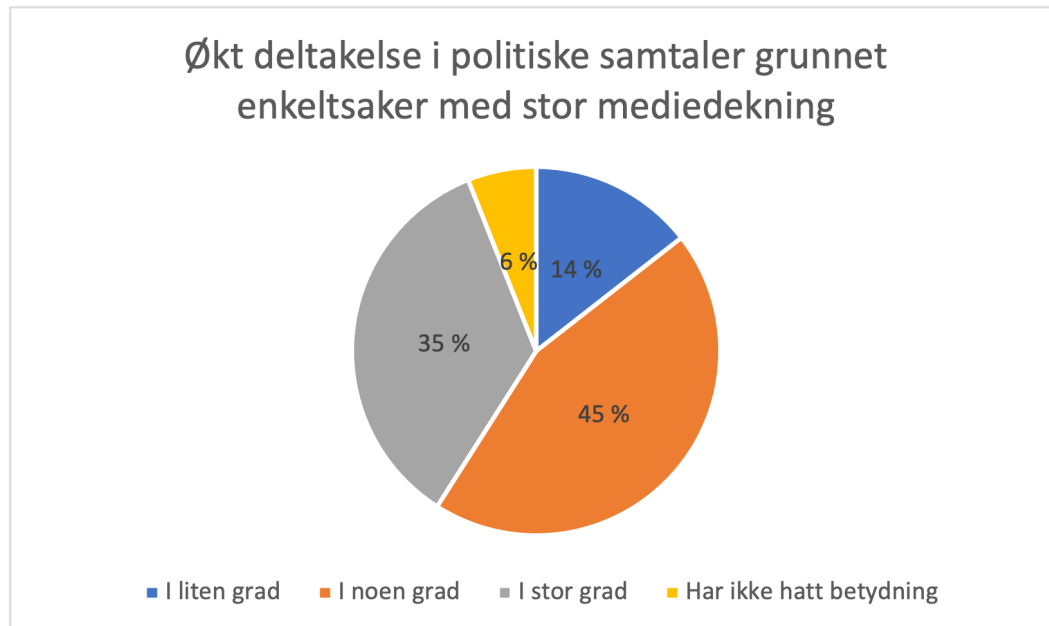
Her forteller Frida og Markus at når politiske avgjørelser er noe de aktivt må forholde seg til, som for eksempel at det har variert i hvilken grad de har kunnet fysisk møte opp på skolen under pandemien, så blir det automatisk mer samtaler om de politiske beslutningene som er tatt. Dette funnet styrkes også av at Jonas sier:

Jeg synes at det kan være viktig å snakke om politikk spesielt når det er noe som kan påvirke deg og dine venner da, som for eksempel hvis fraværsgrensa hadde blitt innført nå, som vi går på videregående, så hadde vi sikkert snakket en del om det med de andre.

På bakgrunn av dette funnet undersøkte jeg også betydningen av aktuelle hendelser i den kvantitative delen av studien. Her spurte jeg informantene i hvilken grad deltakelsen i uformelle politiske samtaler hadde økt som følge av saker med stor mediedekning. Resultatene fra dette spørsmålet presenteres i figur 4.3.

Figur 4.3.

Økt deltakelse i politiske samtaler grunnet enkeltsaker med stor mediedekning, data hentet fra spørreskjemaundersøkelsen

Figur 4.3 viser tydelig at ungdommene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen oppgir at saker med stor mediedekning påvirker deltakelsen deres i politiske samtaler. Hele 80 prosent oppgir at disse sakene har ført til at de i noen grad eller i stor grad har snakket mer om politikk det siste året. Disse funnene fra spørreskjemaet, sammen med funnene fra intervjuene, tyder på at

aktuelle saker, og kanskje især saker som påvirker ungdommenes hverdag, er noe som fører til økt deltakelse i hverdagslige politiske samtaler.

4.2 Ungdommenes opplevelse av politiske samtaler

Ungdommene oppgir flere fordeler enn ulemper ved å delta i politiske samtaler. Dette finner jeg både i spørreskjemadataene, hvor flere har krysset av for grunner til å delta enn grunner til å unngå å delta i politiske samtaler (se figur 4.4 og 4.5), og i intervjudataene mine, hvor de fleste informantene var mest opptatt av å snakke om hvorfor de liker politiske samtaler.

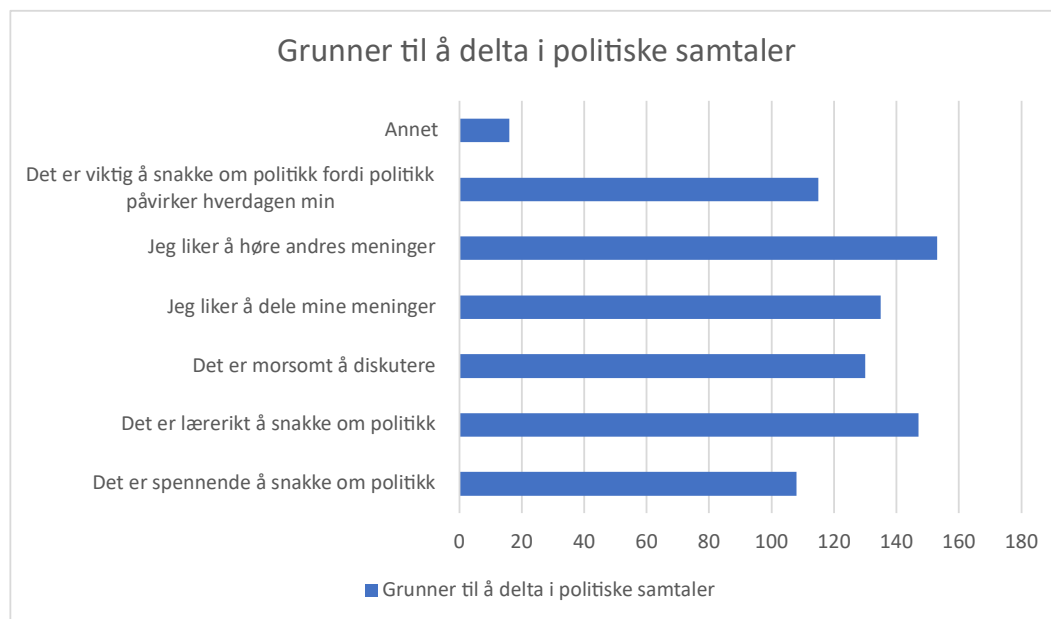
4.2.1 Positive og negative sider av det å delta i politiske samtaler

I analysen av intervjudataene kom jeg frem til at ungdommene hadde en rekke grunner til å delta i politiske samtaler. Generelt brukte informantene ord som «spennende», «morsomt» og «gøy» når de snakket om politiske samtaler. Fem av informantene sa at det er spennende å høre hva andre mener, både for å få frem ulike synspunkter og fordi det av og til fører til at man selv endrer mening om en sak. Tobias sa for eksempel: «jeg synes det er veldig gøy å snakke med andre med forskjellige meninger, høre hva de har å si. Altså, ja, fordi det er interessant å vite, høre, hvordan de tenker over de forskjellige meningene», og Marie sa: «[...] jeg synes egentlig at det er litt gøy å høre andres synspunkter også, fordi jeg føler på en måte at jeg lærer litt av det og, og kanskje hører noe jeg ikke har tenkt på, og kanskje jeg endrer litt meninger og sånn da». En annen grunn til at informantene liker å snakke om politikk er at det kan være lærerikt. To informanter trekker frem at de gjerne snakker med foreldrene sine for å lære mer om politiske saker, og en mener at det kan være nyttig å snakke om politikk for å finne ut hvilket parti man vil stemme på. Tre av informantene er opptatt av å kunne dele egne meninger. Avslutningsvis mener flere av informantene at det er viktig å snakke om politikk. Noen av dem mener at det er viktig å snakke om politikk når politiske avgjørelser påvirker hverdagen deres, og andre mener at det er viktig å snakke om politikk for å finne ut hva man selv mener.

Med utgangspunkt i funnene fra intervjuene lagte jeg et spørsmål i spørreskjemaundersøkelsen hvor jeg ba respondentene krysse av for grunnene som passet dem. Resultatene fra dette spørsmålet vises i figur 4.4.

Figur 4.4

Grunner til å delta i politiske samtaler, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen (n=249)

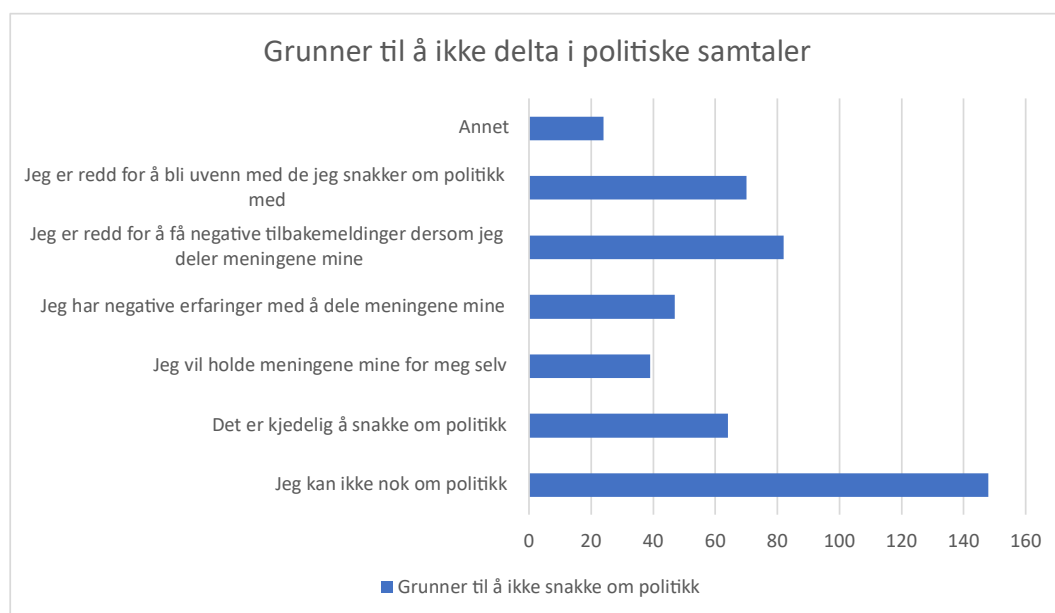

Her blir det tydelig at informantene som har deltatt i spørreskjemaundersøkelsen også mener at det er flere gode grunner til å delta i politiske samtaler. Grunnen flest har krysset av for er «jeg liker å høre andres meninger», etterfulgt av «det er lærerikt å snakke om politikk» og «jeg liker å dele mine meninger». Dette tyder på at informantene i begge utvalgene har nokså like oppfatninger av hvorfor man snakker om politikk, da de er mest opptatt av de samme grunnene. Dette inntrykket styrkes ytterligere av at få krysset av for kategorien annet, og enda færre (8 personer) ga en forklaring på hvorfor de krysset av for annet. De tekstsvarene som kom inn var imidlertid enten overlappende med alternativene over, eller så handlet det om grunner til at de ikke deltar i politiske samtaler, noe som behandles i neste avsnitt.

På samme måte som jeg gikk frem for å bruke intervjuanalysen til å lage et spørsmål om grunner til å delta i politiske samtaler, lagte jeg også et spørsmål om grunner til å ikke delta i politiske samtaler. Resultatene fra dette spørsmålet vises i figur 4.5.

Figur 4.5

Grunner til å ikke delta i politiske samtaler, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen (n=249)

I denne figuren er det først og fremst interessant å se at hele 148 informanter oppgir at de ikke kan nok om politikk. Dette fremstod imidlertid ikke som viktig for informantene som deltok i intervjuene. To av informantene som ble intervjuet sa at de av og til unngikk samtaler hvis de tenke at de ikke kunne nok om temaet, men utover dette var virket informantene mer opptatt av at de kunne lære mer av å snakke om politikk, enn at de unngikk det fordi de opplevde at de ikke kunne nok. I tillegg finner jeg en forskjell mellom de to utvalgene hva angår frykt for negative tilbakemeldinger eller erfaring med negative tilbakemeldinger. Av informantene i spørreskjemaet krysset 82 av for at de var redd for negative tilbakemeldinger, og 47 krysset av for at de har negative erfaringer med å dele meningene sine. Igjen fremstod dette som mindre viktig i intervjuene, hvor ingen av informantene ga uttrykk for at de hadde negative erfaringer med å dele meningene sine, men to informanter nevnte at man kan være redd for negative tilbakemeldinger når man deler egne meninger. Dette funnet viser hvordan de ulike utvalgene mine bidrar til å belyse flere perspektiver, og funnene fra spørreskjemaet er med på å nyansere funnene fra intervjuene.

Utover dette er det noe mer samsvar mellom intervjuanalysene og spørreskjemaanalysene når det kommer til spørsmålet om grunner til å ikke delta i politiske samtaler. Noen av informantene som svarte på spørreskjemaet har krysset av for at de er redde for å bli uvenner dersom de snakker om politikk, at de vil holde meningene sine for seg selv, eller at de synes politikk er kjedelig. Disse svarene finner jeg også i intervjuene; en informant

unngår politiske samtaler dersom noen er veldig uenige med henne eller «går imot» det hun sier, en informant sier at han vil holde meningene sine for seg selv og tre av informantene sier at det kan være kjedelig eller slitsomt å snakke om politikk. Av de få som krysset av for «annet» i spørreskjemaet, er det 15 personer som har skrevet inn tekstsvar. Disse var i likhet med tekstsvarene på det forrige spørsmålet enten overlappende med kategoriene over, eller så skrev de at de ikke hadde noen grunner til å ikke snakke om politikk.

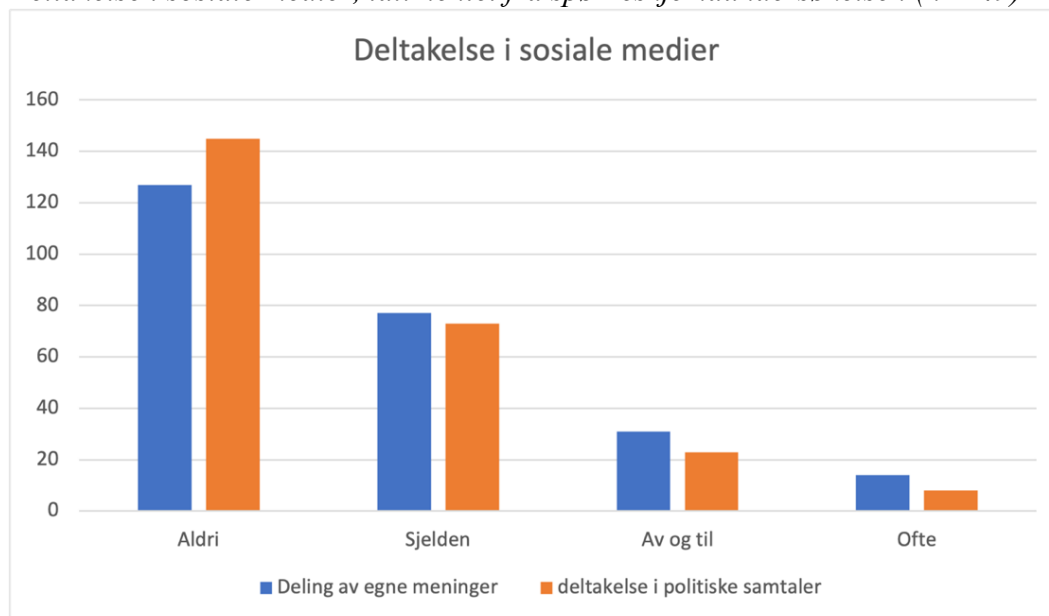
Overordnet viser figur 4.4 og 4.5 at ungdommene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen krysset av for flere grunner til å delta enn å ikke delta i politiske samtaler, noe som kan tyde på at de, i likhet med ungdommene som ble intervjuet, generelt har en positiv opplevelse av politiske samtaler. Dette indikerer at selv om det varierer i hvor stor grad ungdommene deltar i politiske samtaler, så har de en positiv innstilling til slike samtaler.

4.2.2 Politikk i sosiale medier

Analysen av spørreskjemadataene og intervjudataene viser at ungdommene rapporterer å være svært lite aktive når det kommer til å dele politisk innhold og delta i politiske samtaler i sosiale medier. I Figur 4.6 presenteres resultatene fra spørsmål om hvor ofte ungdommene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen deler politisk innhold i sosiale medier, og hvor ofte de deltar i politiske samtaler i sosiale medier.

Figur 4.6

Deltakelse i sosiale medier, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen (n=249)

Figur 4.6 viser at de fleste i spørreskjemaundersøkelsen oppgir at de aldri eller sjeldent deler politisk innhold, og enda færre oppgir å delta i politiske samtaler i sosiale medier. Dette

stemmer overens med intervjudataene, hvor kun to informanter av og til deler politisk innhold på sosiale medier, og to informanter en sjelden gang kommenterer andres politiske innhold.

Informantene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen ble ikke spurt spesifikt om hvorfor de ikke delte politisk innhold eller deltok i politiske samtaler i sosiale medier. I intervjuene forklarer informantene at grunnene for å ikke dele politisk innhold på sosiale medier var manglende engasjement, at de ikke følte seg klare for å dele politiske meninger offentlig, at de ikke ville identifiseres som politisk av andre, eller at de ikke brukte sosiale medier. For eksempel sa Ingrid og Emilie dette:

Ingrid: Jeg har ikke helt bestemt meg for min politiske mening, jeg har min mening om enkelte politiske saker, men jeg vet ikke hva jeg hadde stemt og sånn, så jeg føler ikke at jeg er klar til å dele med alle hva jeg liksom... jeg har ikke helt bestemt meg.

Emilie: [...] jeg har liksom ikke tenkt over det, fordi jeg føler liksom, på mine sosiale medie-plattformer da, eller plattformene jeg har der da, det har nok noe med at jeg ikke er politisk engasjert, eller liksom ser på meg selv som politisk engasjert, så har jeg liksom bare helt automatisk valgt å ikke dele sånne ting der da.

Både Ingrid og Emilie sier med andre ord at de ikke vil dele politiske meninger på sosiale medier, og det kan virke som de ikke vil identifiseres med spesifikke politiske meninger eller som en politisk engasjert person.

Når det kommer til å delta i politiske diskusjoner i sosiale medier sa informantene i intervjuene at de ikke deltar fordi diskusjonene ofte er useriøse, at det ikke er noe poeng i å delta i slike samtaler fordi man ikke kan overbevise noen og at det er lettere å snakke om politikk muntlig, fordi det da er lettere å tolke ting som kroppsspråk og ironi, noe som minsker risikoen for å bli misforstått. I tillegg sier Frida: «[...] folk troller jo og sånt, så det er ikke noe vits å ha diskusjoner med folk». Her peker Frida på at det kan være et problem i sosiale medier at folk som deltar i de politiske samtalene er useriøse, eller at man ikke vet hva intensjonen til de som skriver kommentarer er, og det gjør at hun ikke ser noe poeng i å ha diskusjoner i sosiale medier. Med andre ord ser ikke ungdommene sosiale medier som en god arena for å dele sine meninger med andre, og foretrekker å delta i politiske samtaler med venner, familien og på skolen. Likevel kommer det tydelig frem i intervjuene at de er opptatt av at samtalene i private sammenhenger må være preget av noen bestemte verdier for at det skal være positivt å delta, som jeg viser i kapittel 4.1.3

4.1.3 Forutsetninger for gode politiske samtaler

Et funn som ble tydelig i analysen av intervjudataene, var at informantene var svært opptatt av hvordan politiske samtaler foregår. Dette var funn jeg i utgangspunktet plasserte under «grunner til å delta i politiske samtaler», men etter å ha gått dypere inn i analysen av de kvalitative dataene, fant jeg ut at det ungdommene egentlig snakker om er demokratiske verdier de ser som viktige for å delta i politiske samtaler. Dette ble først tydelig for meg etter at jeg hadde utviklet spørreskjemaet, og derfor har jeg ikke kvantitative data som kan støtte opp dette. Jeg har likevel valgt å presentere disse funnene fordi jeg ser dem som avgjørende for ungdommene sine valg om å delta i politiske samtaler. Emilie gir et godt eksempel som fanger opp essensen i dette funnet:

Jeg tenker at det, det er jo et demokrati, så det er viktig å snakke om det man mener, at man kan si og mene akkurat det man vil, og spesielt da når det kommer til politikk, så er det viktig at man vet at man kan komme med sine egne meninger.

Her bruker hun demokratiet som argument for hvorfor man skal snakke om egne meninger, og at sier dette er noe man har rett til i et demokrati. Selv om de andre informantene ikke nevner demokrati eksplisitt, snakker de fleste av informantene mye om respekt, åpenhet for andres meninger og retten til å dele egne meninger.

Hvordan man skal takle uenighet ble på informantenes initiativ tatt opp som et tema i alle tre intervjuene, og jeg fulgte opp med spørsmål for å finne ut mer om hvordan de forholder seg til uenighet. I denne sammenhengen sier Jonas dette:

Intervjuer: ja, hvordan opplever dere at det er da, å diskutere når man ikke er helt enig?

Jonas: man diskuterer jo i utgangspunktet politikk for å finne forskjellige sider og for å finne ut hva alle mener, og da er jo den.. kan du gjenta spørsmålet?

Intervjuer: nei jeg bare lurte litt på hvordan det føles å snakke om politikk med noen som er uenige, hvordan det oppleves?

Jonas: det blir jo hele det debattopplegget da, sånn som man har sett profesjonelle gjøre det, og de fleste har jo vært i et sånn tilfelle flere ganger, hvor man diskuterer med noen og man ikke blir helt enige, og da kommer man jo frem med disse argumentene for å prøve å få folk til å forstå, og man legger kanskje merke til det selv også at man tenker sånn, "wow jeg kan jo faktisk litt om dette", ja.

Her legger Jonas vekt på at uenighet er en bra ting, og sier at det er slik politiske samtaler skal være. Videre beskriver han at han får en følelse av mestring når han opplever at han klarer å legge frem argumenter for sine meninger og vinne frem med disse. Frida påpeker at det kan være utfordrende å være uenige, men at det som regel går fint:

Intervjuer: så nevnte jo og noen av dere, nå husker jeg ikke helt sånn på stående fot hvem det var, men venner og klassekamerater og sånn, dere snakker jo.. alle tre sier jo at dere snakker med venner. Hvordan synes dere det er, hvordan opplever dere det?

Frida: jo da, det går jo fint det også. Men noen ganger så kan det jo bli liksom, hvis det er et bord hvor veldig mange har den samme meningen også er det en som liksom snakker imot, så kan det jo bli litt sånn... mye, for den ene personen, hvis alle prøver å snakke imot.

Intervjuer: ja

Frida: men jo, det har jo egentlig gått ganske greit. Jeg, sånn som jeg og Tobias, vi har jo hatt ganske mange politiske samtaler egentlig, og vi har jo bare sittet stille og snakket om ting og hørt på hverandres meninger og sånt, og snakket mot det for eksempel, så det pleier å gå ganske bra, men det spørs jo litt hvem du snakker med også.

Intervjuer: ja, hva tenker du er viktig da, for at det skal bli okei?

Frida: jeg tenker at det er viktig at du tar det litt seriøst liksom, hvis det gir mening

Intervjuer: mhm

Frida: at du ikke liksom driver og tuller masse med det, og bare lager masse jokes om hva den andre synes og sånt

[urolighet i bakgrunnen avbryter samtalen]

Intervjuer: Ja, men hva tenker du da Tobias, hvis du og Frida har diskutert en del politikk? Hvordan har du opplevd det?

Tobias: Ja, det er gøy. Vi snakker sivilt da, det blir ikke noe roping eller sånt, og vi kan fremdeles være venner etter at vi har snakket om det. Så ja, det er morsomt å snakke sammen.

Her snakker Frida om at det kan være vanskelig dersom mange er uenige, men hun trekker samtidig frem de positive erfaringene hun har med å snakke om politikk sammen med Tobias. Hun reflekterer over hva som gjør at dette går fint, selv om de kan være uenige, og kommer frem til at det handler om å ta samtalen på alvor og respektere den andres meninger. Tobias supplerer med at de politiske samtalene deres foregår på en rolig måte, og at de fremdeles er

venner etterpå. Disse forutsetningene som Frida og Tobias nevner, går igjen i alle tre intervjuene. Syv av informantene nevner respekt som et nøkkelord for gode politiske samtaler. I tillegg er en av informantene spesielt opptatt av at man må lytte aktivt til hverandre, og fem av informantene nevner at man må være åpen for at man har forskjellige meninger, og at det er greit. Samtidig har noen av informantene erfaring med at det ikke alltid er så enkelt å ta andres perspektiv:

Intervjuer: hender det at dere, hvis dere snakker med noen dere er uenige med da, hender det at dere endrer litt mening selv eller?

Vilde: ikke se på meg sånn da!

[latter]

Intervjuer: [Til Vilde] Alle ser på deg?

Vilde: jeg har en tendens til å ikke helt klare å forstå ting fra begge sider

Intervjuer: okei?

Ingrid: hun er veldig glad i sitt eget...

Vilde: jeg er veldig sånn, hvis jeg mener noe, så klarer jeg ikke å forstå hvordan noen andre kan mene noe annet, fordi jeg synes det er så, det er sånn, for meg er det helt vanlig å tenke sånn om den saken, så klarer jeg ikke helt å forstå hvordan andre tenker annerledes.

Ingrid: men du blir bedre!

Vilde: jeg blir bedre.

Selv om Vilde her sier at hun kan ha vanskelig for å se andres perspektiv, så er det tydelig at Ingrid og Vilde er enige om at det er viktig å gjøre dette, og Vilde sier selv at dette er noe hun jobber med å bli bedre til. Det kan tyde på at de tenker at det er viktig å respektere andres meninger, selv om det ikke alltid er så lett i praksis.

I tillegg til at respekt og åpenhet for andres meninger nevnes i alle intervjuene, nevnes det også at hersketeknikker og personangrep kan være et problem. Hanne og Marie sier at det er slitsomt dersom det brukes personangrep eller hersketeknikker i politiske samtaler, og Vilde sier at hun mister respekt for politikere som bruker slike 'skitne triks' i debatter. Dermed blir det tydelig at ungdommene som deltok i intervjuene ikke bare er opptatt av politiske samtaler, men også av hvordan disse samtalene foregår.

4.3 Hvordan opplever ungdommene politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen? Det siste hovedfunnet mitt handler om hvordan ungdommene oppfatter politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen. I de kvantitative og kvalitative analysene fant jeg at elevene opplever samfunnsfagtimene som en arena for å delta i politiske samtaler, men det er kan være noe høyere terskel for å delta her enn blant familie og venner.

I et av intervjuene ble det raskt tydelig at politiske samtaler er en viktig del av samfunnsfagundervisningen. Allerede innledningsvis, på spørsmål om hva informantene syntes om samfunnsfag, ble politiske diskusjoner et tema:

Ingrid: Ja, jeg synes det er det kjekkeste faget vi har sånn sett, fordi det meste vi gjør er å diskutere temaer. Også synes jeg at læreren er veldig flink på å starte diskusjoner.

Hanne: I tillegg så har vi en klasse som er veldig engasjert, og det bare gjør det generelt mye gøyere å diskutere fordi, sånn i forhold til andre steder, jeg har prøvd å snakke om noe mer så blir det veldig "aah ja okei", mens i vår klasse så kan vi faktisk diskutere.

Ingrid: ja

Vilde: ja, du får svar på liksom, hvis du prøver å starte en diskusjon, så har du alltid noen som vil være i den andre enden.

Intervjuer: mhm

Vilde: ikke at de mener det motsatte, men at de diskuterer med deg selv om de kanskje har den samme meningen.

Hanne: det går å ha samme meningen med en annen vinkling og så kan dere alltid klare å diskutere det, enten det er for for, eller mot mot.

Her gir informantene inntrykk av at det å diskutere politiske spørsmål er vanlig i samfunnsfagtimene, både fordi klassen liker å diskutere, men også fordi læreren gir plass til diskusjonene i undervisningen. Dette kommer også frem senere i intervjuet, hvor informantene gjentar at læreren er flink til å starte politiske diskusjoner i klasserommet, og at han oppfordrer alle elevene til å være med og dele sin mening. I de andre intervjuene sier også informantene at det er rom for politiske samtaler i undervisningen, men de gir inntrykk av at det er mindre tid til å snakke om politiske saker. Emilie forklarer dette slik:

Det hender i hvert fall ofte sånn, hvis [læreren] kommer med en påstand eller et eller annet da, så kommer vi andre med innspill, og da er det noen ganger at det liksom sporer helt av så vi begynner å komme med masse diskusjoner og snakker om masse

forskjellige meninger, våre meninger, om masse forskjellige ting da... men nå har vi jo liksom ikke hatt så mye samfunnsfag heller da, eller vi har gjort mye oppgaver og sånn, men sånn at vi har snakka sammen i klasserommet. Nå har det jo vært mye hjemmeskole og sånn da, så da har det ikke blitt nå, akkurat.

Beskrivelsen til Emilie blir bekreftet av de andre i intervjuet. I det andre intervjuet fra samme klasse gir imidlertid Frida inntrykk av at det er mindre rom for politiske samtaler i undervisningen enn det Emilie gjør, og hennes beskrivelse blir bekreftet av Markus og Tobias:

Intervjuer: Skal vi se, nå tenker jeg litt mer sånn spesifikt på skolen. Hender det at dere, har dere mange politiske samtaler på skolen, altså spesielt da kanskje i samfunnsfagundervisningen? Snakker dere om politikk i timene?

Frida: ja, vi har jo snakket litt om det når det, når det var valg [presidentvalg i USA] og sånt. Eller, vi snakker jo om det hele tiden, fordi at det er jo mye som går under politikk i samfunnsfagen uansett, men vi har ikke egentlig så mange debatter, eller liksom, vi snakker ikke så mye om det vi elevene i timen... Men det er mer sånn læreren som spør, også sier vi kanskje meningen vår og så går hun videre til noe annet.

Intervjuer: okei, ja, så det blir på en måte ikke... dere får sagt hva dere mener om ting, men det blir ikke en diskusjon da, eller...

Frida: nei

Intervjuer: ... en samtale der dere snakker med hverandre, på en måte?

Frida: ikke i timen, men kanskje det blir tatt opp i friminuttet eller noe sånt, da hender det at vi begynner å snakke om det.

Intervjuer: mhm, ja. Har dere noe å tilføye der, Tobias og Markus?

Tobias: nei, jeg er veldig enig med det Frida sier.

Intervjuer: ja ok, så dere har samme oppfatning av samfunnsfagundervisningen?

Tobias: ja

Markus: ja

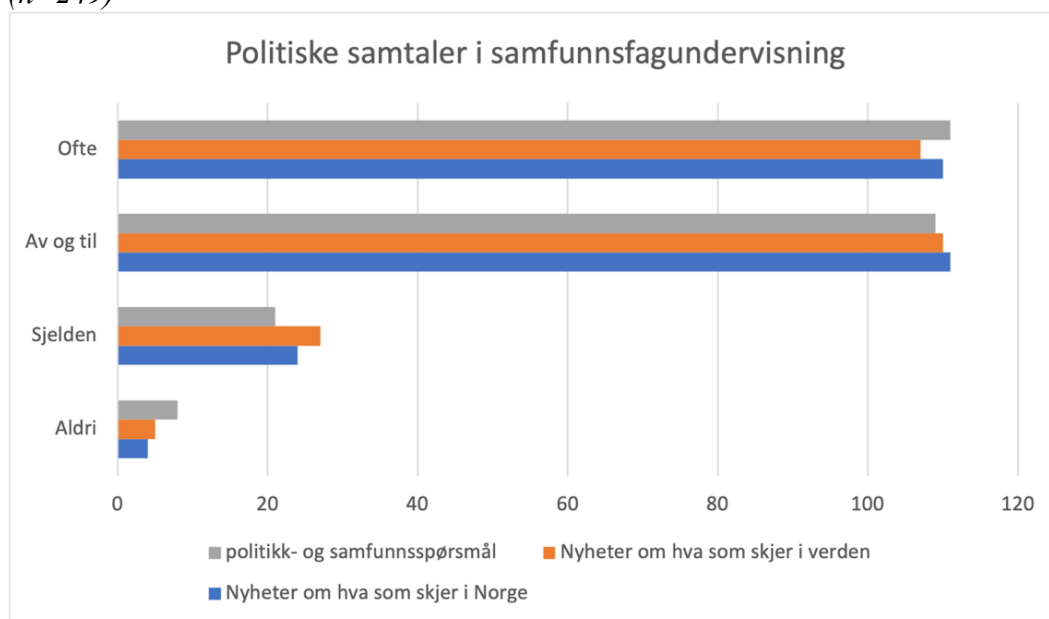
Her gir altså Frida inntrykk av at selv om det tas opp politiske temaer i undervisningen, så åpnes det ikke nødvendigvis for diskusjon eller samtale rundt temaene blant elevene. Denne forklaringen spriker litt med det Emilie forteller, da hun gir inntrykk av at elevene får plass til å diskutere, selv om det ikke skjer så ofte. Noe av forklaringen til Emilie på hvorfor det ikke har blitt så mye snakk om politikk i undervisningen ligger i at det har vært digital undervisning

og hjemmeskole i perioder mens informantene har deltatt i samfunnsfagundervisning, mens Frida mener at de ikke får tid til å snakke om politikk utover at læreren spør dem hva de mener om ulike politiske saker.

I spørreskjemaundersøkelsen spurte jeg elevene om hvor ofte politikk- og samfunnsspørsmål, nyheter om hva som skjer i Norge og nyheter om hva som skjer i verden blir tatt opp i samfunnsfagundervisningen, og resultatene av dette spørsmålet vises i figur 4.7.

Figur 4.7

Politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen (n=249)

Figur 4.7 viser at de fleste ungdommene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen krysset av for at de av og til eller ofte snakket om politikk- og samfunnsspørsmål, nyheter om hva som skjer i Norge og nyheter om hva som skjer i verden i samfunnsfagundervisningen. Dermed virker det som at mange av ungdommene som har deltatt i min studie, både i intervjuene og spørreskjemaundersøkelsen, opplever at de har politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen. Samtidig sier ikke figur 4.7 noe om hvor mye den enkelte elev deltar i de politiske samtalene som skjer i klasserommet. Dette blir imidlertid belyst både i de kvalitative intervjuene og i et annet spørsmål i spørreskjemaet som presenteres i figur 4.8.

I intervjuene kom det frem at ungdommene hadde ulike synspunkt på det å delta med egne meninger i samfunnsfagundervisningen. Selv om de fleste var positivt innstilt til å dele egne meninger og delta i politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen, kom det tydelig frem at tre av informantene opplevde en litt høyere terskel for deltakelse i klasserommet. Dette

forklarte de med at de var mer påpasselige med hva de sa i klasserommet fordi de ikke vil såre noen eller 'trø noen på tærne'. For eksempel sa Vilde om samtaler i klasserommet:

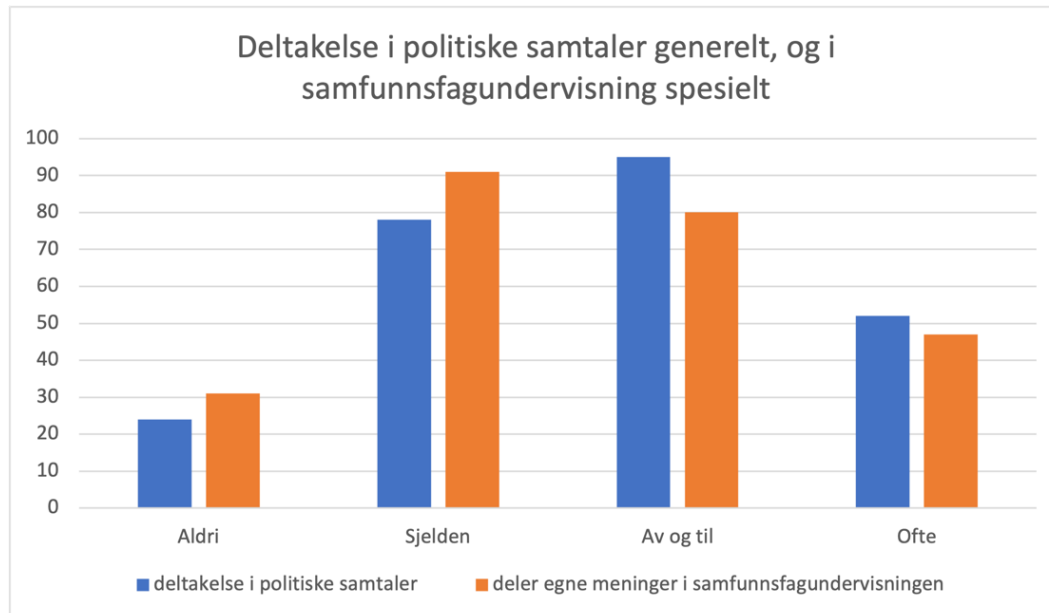
[...] uansett hva du sier så vil du alltid tenke, hvert fall jeg gjør det, tenke gjennom to ganger om det kan såre noen, fordi jeg har ikke lyst til at noen skal bli, liksom, jeg vil ikke trække noen på tærne, i akkurat den saken, som kanskje har opplevd noe, og så sier jeg at, at det er ikke greit, eller sånne ting da.

Her sier Vilde at hun tenker seg nøye om før hun sier noe i timen, fordi hun ikke vet hva andre har opplevd eller mener om en sak.

Ettersom jeg så dette som viktig poeng for noen av informantene i intervjuene, spurte jeg også informantene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen hvor ofte de deltok med egne meninger i samfunnsfagundervisningen, og resultatet fra dette spørsmålet vises i figur 4.8.

Figur 4.8

Ungdommenes deltakelse i politiske samtaler generelt og i samfunnsfagundervisning spesielt, tall hentet fra spørreskjemaundersøkelsen (n=249)

Figur 4.8 viser at det er en liten forskjell i hvor mye ungdommene i spørreskjemaundersøkelsen oppgir å snakke om politikk generelt sammenliknet med hvor mye de deltar med egne meninger i samfunnsfagundervisningen. Det er imidlertid ikke sikkert at denne forskjellen er statistisk signifikant, noe som betyr at det kan være tilfeldig at litt færre har krysset av for at de av og til eller ofte deler egne meninger i klasserommet. Samtidig kan dette kanskje tyde på at noen av

ungdommene i spørreskjemaundersøkelsen også er litt mer forsiktige når de deltar med egne meninger i undervisningen enn når de snakker med andre om politiske spørsmål. Samlet sett virker det som at ungdommene opplever at samfunnsfagundervisningen er en arena for politiske samtaler, og mange av informantene deltar med egne meninger i samfunnsfagundervisningen, selv om det varierer hvor ofte de gjør det.

Et siste funn jeg ønsker å trekke frem fra temaet om politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen, er at på spørsmål om de har lært å snakke om politikk, altså om de har vært med på å utforme regler for hvordan de skal snakke med hverandre og liknende, svarer alle informantene i intervjuene at de ikke har hatt denne typen undervisning. Likevel er de tydelige på at de vet at man skal behandle hverandre med respekt. Frida sier at selv om hun opplever at læreren ikke har satt noen tydelige regler for diskusjon, så vet de at de skal respektere hverandre og godta at de har forskjellige meninger. I det ene intervjuet hadde vi en lengre samtale om dette som følge av at informantene fortalte om en situasjon hvor en elev hadde sagt noe som resten av klassen reagerte negativt på:

Intervjuer: Men har dere snakket noe i samfunnsfagundervisningen da, for eksempel når det oppstår en sånn situasjon, har dere snakket noe om hvordan dere skal ha diskusjoner, og hvordan dere skal snakke om politikk med hverandre?

Daniel: nei

Hanne: nei

Daniel: men læreren holder styr på det

Ingrid: læreren leder

Daniel: hvis han ser, nå sklir det ut, da tar han oss inn igjen, vi har ikke hatt noe sånn spesiell undervisning i det, men det bare sånn kommer

[...]

Intervjuer: nei, forstår, så dere har ikke hatt så mye undervisning om, om politiske diskusjoner?

Ingrid: nei

Daniel: det er mer praktisk gjennom, vi lærer det gjennom...

Intervjuer: dere lærer det gjennom å gjøre det?

Daniel: mhm

Vilde: ja

Her gir informantene inntrykk av at selv om de ikke opplever at læreren eksplisitt har sagt hva som er greit og ikke greit, så lærer de det ved at læreren leder samtaler og henter dem inn hvis samtaler skli ut. Med andre ord ser det ut til at informantene har et bevisst forhold til hvordan de skal oppføre seg når de deltar i politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen.

4.4 Oppsummering

Oppsummert viser funnene fra analysene mine at et flertall av ungdommene i denne studien av og til eller ofte deltar i politiske samtaler, med et forbehold om at resultatene i stor grad er basert på elevenes egen oppfatning av hva politiske samtaler innebærer. Likevel fremstår det som tydelig at ungdommene er interessert i å snakke om politikk, og kanskje spesielt nå som de merker konsekvensene av politiske beslutninger i hverdagen, på grunn av restriksjoner knyttet til koronapandemien. Videre finner jeg at ungdommene hovedsakelig er positivt innstilt til politiske samtaler, selv om de fleste unngår å delta i slike samtaler på sosiale medier. I samfunnsfagundervisningen opplever de fleste at det er rom for å ha politiske samtaler, men det varierer i hvilken grad de synes at det er tid til å dele egne meninger. Funnene viser også at noen av elevene er mer forsiktige med å dele meninger i klasserommet enn med venner og familie. Til slutt har jeg også funnet at ungdommene i den kvalitative delen av undersøkelsen er svært opptatt av respekt og åpenhet for andres meninger som en forutsetning for at de skal delta i politiske samtaler. I neste kapittel løfter jeg frem noen av disse funnene for diskusjon opp mot teori og tidligere forskning.

5. Diskusjon

I dette kapittelet diskuterer jeg mine funn i lys av teori og tidligere forskning som ble presentert i kapittel 2. I tillegg vil jeg gjennomgående se intervjudataene og spørreskjemadataene i lys av hverandre. Fokuset i denne diskusjonen vil være å diskutere hva som gjør at ungdommene liker å delta i politiske samtaler, grunner til at de ikke snakker om politikk, samt hvordan denne kunnskapen kan brukes til å legge bedre til rette for ungdommers politiske samtaler.

Noe av det mest interessante med mine funn er hvor positive ungdommene faktisk er til deltakelse i politiske samtaler i private sammenhenger. Dette funnet diskuterer jeg i lys av teori om deliberasjon, politiske samtaler og ungdommers forhold til politikk i kapittel 5.1. I tillegg vil jeg diskutere funnene mine om hvordan ungdommene opplever samfunnsfagundervisningen som et rom for deltakelse i politiske samtaler opp mot tidligere forskning på hvordan man får til gode klasseromssamtaler i kapittel 5.2. Til slutt er en interessant side ved denne studien at den er gjennomført midt i en verdensomspennende pandemi som ifølge ungdommene har påvirket deres deltakelse i politiske samtaler, og dette løfter jeg frem for drøfting kapittel 5.3.

Med tanke på deltakelse i sosiale medier er min forskning sammenfallende med tidligere forskning, som viser at ungdom i stor grad unngår politisk deltakelse i sosiale medier fordi de opplever dette som en utrygg arena for politiske samtaler (Amnå et al., 2016; Ekström, 2016; Mathé, 2017; Ekström & Shehata, 2018). Dermed styrker denne studien tidligere funn; ungdommer oppgir at de i svært liten grad deltar i politiske samtaler i sosiale medier. Samtidig, ettersom dette er et tema som har vært diskutert tidligere, velger jeg en annen innfallsvinkel i denne diskusjonen. Jeg velger å fokusere på hvorfor ungdommer liker å snakke om politikk, både for å trekke frem at ungdommene i min studie er opptatt av politiske samtaler, men også for å kunne diskutere om noe av grunnen til at ungdom ikke deltar politisk i sosiale medier kan være fordi denne arenaen mangler noen av de premissene ungdommene selv mener er viktig for at de skal velge å delta i politiske samtaler.

5.1 Ungdommenes positive innstilling til politiske samtaler

Et av funnene jeg ønsker å trekke frem for diskusjon er at jeg i stor grad finner at informantene er positive til politiske samtaler. Dette er ikke et unikt funn, da tidligere forskning også finner at mange ungdommer liker å snakke om politikk (Ekström, 2016; Amnå et al., 2016; Huang et al., 2017). Det at informantene i denne studien så tydelig liker å snakke om politikk med venner og familie ser jeg imidlertid som svært viktig å forstå både i seg selv, samt for å kunne belyse hvorfor ungdommene ikke liker å snakke om politikk i sosiale medier.

Først og fremst finner jeg det nødvendig å trekke frem hvordan valget mitt om å i stor grad la det være opp til informantene å selv definere politiske samtaler kan ha påvirket resultatene i denne studien. Som nevnt i forrige kapittel fant jeg i analysene en forskjell mellom utvalget som ble intervjuet og utvalget som svarte på spørreskjemaet når det kommer til hvor ofte de oppgir å delta i politiske samtaler i hverdagen. Mens alle informantene i intervjuene oppga at de deltar i politiske samtaler (selv om det varierer hvor ofte de gjør det), oppga 38 prosent av informantene i spørreskjemaet at de av og til deltok i politiske samtaler, og 31 prosent oppga at de ofte deltok i politiske samtaler (se figur 4.1). Med andre ord var det en større andel informanter i utvalget som svarte på spørreskjemaet som oppga at de sjeldent eller aldri deltar i politiske samtaler. Dette kan naturligvis skyldes utvalgene i seg selv; utvalget som ble intervjuet var mye mindre enn utvalget som svarte på spørreskjemaundersøkelsen. Intervjuene var mer også tidkrevende å delta i, noe som kan gjøre at informantene som takket ja til å bli intervjuet var mer interessert i temaet enn en gjennomsnittlig ungdom. Samtidig viser tidligere forskning at ungdommer kan forstå politikk på ulike måter. Mathé & Elstad (2018, s. 80) påpeker at hvordan ungdom forstår politikk kan ha betydning for hva de anser som politiske diskusjoner eller politiske samtaler. Det kan derfor tenkes at hvordan ungdommene i denne studien forstår politikk har påvirket hva de anser for å være politiske samtaler. Dermed kan det godt hende at noen av informantene mine har en annen oppfatning av politiske samtaler enn det jeg har lagt til grunn i denne studien. I tillegg fikk ikke informantene som svarte på spørreskjemaet samme mulighet som de som deltok i intervjuene til å reflektere rundt hva politiske samtaler innebærer. Med andre ord kan det hende at resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen viser et mer realistisk bilde av hvor ofte ungdom flest deltar i politiske samtaler, men det kan også hende at forskjellen skyldes at ungdommene har ulike definisjoner av hva politiske samtaler innebærer.

I forbindelse med deltakelse i politiske samtaler er det også interessant at alle informantene som deltok i intervjuene var innstilt på at de skulle stemme når de ble gamle nok. Til og med Marie, som var den informanten som så ut til å være minst interessert i politikk, hadde tenkt til å stemme og ønsket å lære mer om de ulike partiene for å kunne gjøre et informert valg. Sett i lys av Mathé (2017) sitt rammeverk for hvordan ungdommer forholder seg til politikk, tyder dette på at de fleste av informantene som ble intervjuet mener at de kan bidra til politisk endring, selv om de i hovedsak ser dette som noe som skal skje i fremtiden. Likevel er det forskjell mellom informantene som ble intervjuet. Noen av informantene mener at de kan bidra med perspektiver og fortjener å bli hørt selv om de ikke har stemmerett enda, mens andre mener at det ikke er noe poeng i å dele meninger offentlig fordi de tror at de ikke kommer til å

bli hørt. Dette kan tyde på at mange av disse informantene har fellestrekk med profilene ‘engagement’ og ‘passivity’, som vil si at noen av informantene er engasjerte og mener at de kan bidra til å påvirke, mens andre har mindre tro på sin egen påvirkningskraft, men likevel synes at det er viktig å følge med og snakke med andre om politiske temaer (Mathé, 2017, s. 13). Samtidig har jeg ikke så mye kunnskap om mine informaners forståelse av politikk, fordi dette ikke har vært et av hovedtemaene i denne studien. Dette gjør det vanskelig å si med sikkerhet hvor mine informanter ville blitt plassert i Mathé (2017) sitt rammeverk. Det at de aller fleste informantene på tvers av utvalgene oppgir å ha minst en positiv grunn til å delta i politiske samtaler, kan uansett tyde på at det er svært få av mine informanter som opplever at de er helt adskilt fra det politiske.

Videre er de viktigste grunnene informantene oppgir for at de liker å snakke om politikk at det er lærerikt, samt at de liker å dele egne meninger og høre andres meninger. Disse grunnene til å delta i politiske samtaler er sammenfallende med tidligere forskning som sier at politiske samtaler øker ungdommers politiske bevissthet og kunnskap, samt forbereder dem til fremtidig deltakelse i demokratiet (Eveland, 2004; McDevitt, 2006; Östman 2013; Ødegård & Svagård, 2018). Eveland (2004) fant at politiske samtaler øker kunnskap om og bevissthet rundt politiske temaer, og dette er også informantene i min studie opptatt av, da de mener at det er lærerikt å snakke om politikk. I intervjuene kommer det spesifikt frem at flere av informantene mener at det å snakke om politikk kan hjelpe dem til å finne ut hva de skal stemme på, noe som kan tolkes som at de forbereder seg til fremtidig deltakelse i demokratiet. Ifølge tidligere forskning er også dette et viktig aspekt ved politiske samtaler (McDevitt, 2006; Östman, 2013; Ødegård & Svagård, 2018). Samlet kan disse funnene indikere at mange av ungdommene ser på politiske samtaler som meningsfulle, samt at disse samtalene kan bidra til å forberede dem til aktiv deltakelse i demokratiet.

I tillegg er informantene som ble intervjuet tydelig opptatt av å høre og respektere andres meninger. Dette kan tyde på at de er opptatt av noen sentrale demokratiske verdier, som for eksempel ytringsfrihet. Funnet er imidlertid avgrenset til intervjudataene, fordi jeg som nevnt i resultatkapittelet ikke inkluderte spørsmål om demokratiske verdier i spørreskjemaundersøkelsen. Samtidig som informantene i intervjuene tydelig var opptatt av demokratiske verdier, kunne de ikke si så mye om hvordan eller hvor de har plukket opp disse verdiene, og forklarte det med at de ‘bare vet’ hvordan man skal oppføre seg mot andre. Om man tolker dette i lys av Kim og Kim (2008) sin teori om dialogisk deliberasjon, kan det tenkes at informantene har utviklet disse verdiene gjennom samtale med andre, ettersom alle informantene som ble intervjuet oppga at de deltar i politiske samtaler. Det vil si at grunnen til at de er opptatt av

verdier som respekt kan være at de har snakket med andre om politikk og på den måten funnet ut hvordan de skal forholde seg til hverandre i slike samtaler. Det ville i så tilfelle samsvare med Ekström og Östman (2013) sin studie som viser at ungdommer som deltar i politiske samtaler øker sin toleranse overfor andre.

Uansett tyder ungdommenes fokus på respekt og toleranse på at de har lært at de skal behandle hverandre med respekt, og at man skal akseptere at man har ulike meninger om politiske temaer. Dette funnet samsvarer med Conover og Searing (2005) sine funn, hvor informantene var spesielt opptatt av respekt og likeverd i politiske samtaler. En av informantene fra intervjuene mine, Tobias, sier til og med at målet med politiske samtaler ikke nødvendigvis er å komme til enighet, men at man skal kunne løfte frem ulike sider av en sak og lytte til hverandres argumenter. Denne måten å forholde seg til uenighet på, kan sees i lys av Mouffe (1999) sitt perspektiv på håndtering av uenighet i samfunnet. Ifølge Mouffe (1999) vil man ikke kunne ha meningsfulle og legitime politiske deliberasjoner uten å akseptere at maktstrukturer og interessekonflikter som finnes i samfunnet fører til uenigheter mellom mennesker. Videre må man akseptere de som er uenige som meningsmotstandere i stedet for å se dem som fiender. Det at informantene mine viser i intervjuene at de er opptatt av å respektere at andre ikke er enige med dem og gir uttrykk for at de aksepterer at de ikke alltid kan vinne frem med egne argumenter kan tyde på at de aksepterer ulikhet og uenighet fremfor å fornekte det eller forsøke å holde det utenfor de politiske samtalene. I tillegg bør det i denne sammenhengen nevnes at rundt 64 prosent av informantene som svarte på spørreskjemaet oppgir at de liker å høre andres meninger (se figur 4.4). Dette kan tyde på at et flertall av disse informantene også er åpne for at man ikke trenger å være enige for å ha en politisk samtale.

Samtidig er det viktig å huske på at disse politiske samtalene ungdommene snakker om i hovedsak skjer i private sammenhenger. Informantene på tvers av utvalgene oppgir at de er svært lite aktive i den offentlige politiske sfæren; de snakker mest om politikk med venner og familie, og unngår sosiale medier. Det kan tenkes at man har lettere for å respektere andres meninger når man har en tett relasjon, men informantene har lite erfaring med hvordan de skal takle uenighet i en offentlig kontekst. I en slik kontekst vil ungdommene mest sannsynlig møte mennesker som har helt andre perspektiver, erfaringer og meninger enn dem selv, og dette er utfordringer de kanskje ikke møter i like stor grad i de private politiske samtalene (Mathé, 2017; Mathé & Elstad, 2018). Dette diskuterer jeg videre i neste delkapittel, i forbindelse med politiske samtaler i klasserommet. I denne sammenhengen er imidlertid poenget at funnene i denne studien som sier at ungdommene unngår politiske samtaler i sosiale medier kan indikere at de opplever det som mer utfordrende å håndtere uenighet i det offentlige. Samtidig sier

informantene i intervjuene at grunnen til at de ikke deltar i politiske samtaler i sosiale medier er at disse samtalerne er useriøse og gir uttrykk for at de ikke tror at de kommer til å bli møtt med respekt dersom de deltar i politiske samtaler i sosiale medier. Dermed kan dette være en antydning om at det er sosiale medier som politisk arena ungdommene opplever som utfordrende, fremfor at de er usikre på hvordan de skal håndtere uenigheter i politiske samtaler generelt.

Men selv om ungdommene ikke gir uttrykk for at de deltar i det offentlige, og kanskje kunne hatt nytte av å møte flere ulike perspektiver og meninger i en offentlig kontekst, så betyr ikke det at de private politiske samtaler de deltar i ikke er viktige. Iversen (2014) mener at det å jobbe med å lære ungdommer at man er forskjellige, og fokusere på å lære seg å leve sammen i uenighet, fremfor å fokusere på å bli enige, kan være en mer inkluderende måte forholde seg til politikk og uenighet på. Dermed kan det tenkes at selv om informantene mine kanskje burde få mer erfaring med å snakke om politikk i offentlige arenaer, så kan de gjennom å snakke med familie, venner og andre jevnaldrende på skolen får et positivt demokratisk utbytte ved å lære seg å leve sammen til tross for uenighet. Det at ungdommene er positivt innstilte til politiske samtaler så lenge de blir møtt med respekt og får rom til å dele egne og høre andres meninger, kan også være en del av svaret på hvorfor de unngår å delta i politiske samtaler i sosiale medier. Informantene mener at diskusjoner på nett er useriøse og lite preget av respekt, og det er et problem når ungdommene samtidig uttrykker at det er nettopp disse verdiene eller premissene de legger til grunn når de bestemmer seg for å delta i politiske samtaler.

5.2 Klasserommet som arena for politiske samtaler

Et annet funn fra studien min som jeg velger å trekke frem for diskusjon er elevenes oppfatning av politiske samtaler i samfunnsfagundervisningen. Ungdommene i begge utvalgene opplever, som nevnt i resultatkapittelet, klasserommet som en arena hvor de kan delta i politiske samtaler. I tillegg mener de aller fleste, både alle informantene i intervjuene og rundt 88 prosent av informantene i spørreskjemaet (se figur 4.7), at det foregår politiske samtaler i klasserommet av og til eller ofte. Likevel er det er litt færre som oppgir at de deltar i disse samtaler enn de samtalerne de har med familie og venner. I intervjuene fikk jeg litt mer innsikt i hva ungdommene synes om samtalerne som foregår i klasserommet, og disse funnene tyder på at ungdommene mener at læreren har en viktig rolle når de skal tilrettelegge og skape rom for å dele politiske meninger i klasserommet. Dette samsvarer med tidligere forskning på politiske samtaler i klasserommet, hvor samtlige understreker hvor viktig det er at læreren aktivt går inn for å skape et slikt rom (Hess, 2009; Hess & McAvoy, 2015; Samuelsson, 2016; Stray & Sætra,

2016). Noen av informantene fra intervjuene peker på at grunnen til at det fungerer godt å ha politiske samtaler i klasserommet er at læreren er flink til å lede samtalen og styre elevene i riktig retning hvis de kommer ut av kurs. Dette er interessant i lys av grunnene de samme ungdommene gir for at de ikke deltar i sosiale medier. Her sier de at samtalene ofte er useriøse, og at de er redd for eller får negative tilbakemeldinger. Kanskje er noe av grunnen til at de opplever det som tryggere å delta i politiske samtaler i klasserommet, til tross for at de ikke vet hvordan klassekameratene vil reagere på deres utsagn, fordi de vet at læreren er der til å passe på og ordne opp dersom noe går galt.

Tidligere forskning tyder på at klasserommet kan brukes som en arena hvor elever får forberede seg til å delta i det offentlige ordskiftet. Som nevnt poengterer Mathé (2017) og Mathé & Elstad (2018) at det er viktig at ungdom får snakke med andre enn bare familie og venner, fordi man da i større grad møter personer med andre perspektiver og erfaringer. En forutsetning for dette er ifølge Mathé (2017, s. 15) at ungdommene trenger å utvikle nødvendig språk, ferdigheter, kunnskap og selvtillit som gjør dem i stand til å delta i politiske samtaler. Med andre ord kan samfunnsfagundervisningen bidra til elevenes utvikling på en måte som kan forberede dem til å delta i offentlige ordskiftet. I tillegg vil elevene mest sannsynlig møte flere ulike perspektiver i skolen enn det de gjør blant venner og familie, både fordi Norge er et mangfoldig land, men også fordi de aller fleste norske elever går i offentlig skole, noe som betyr at elever med ulik sosioøkonomisk og kulturell bakgrunn går i de samme klassene. Altså har samfunnsfaget mulighet til å skape et rom hvor elever kan få erfaring med og de ferdighetene og kunnskapene, som for eksempel perspektivtakning, argumentasjon og kunnskap om det politiske systemet, som trengs for å delta i det offentlige ordskiftet. Med andre ord kan det tenkes at de politiske samtalene som skjer i klasserommet har en litt annen funksjon enn samtaler med venner og familie, og derfor er det et godt tegn at så mange av ungdommene i denne studien opplever at det foregår samtaler om politiske tema i samfunnsfagundervisningen.

Videre er det i denne sammenhengen viktig å poengtere at rundt 59 prosent av informantene som svarte på spørreskjemaundersøkelsen oppgir at de ikke har nok kunnskap om politikk til å delta i politiske samtaler. Samtidig oppga 59 prosent av de samme informantene at de synes at det er lærerikt å snakke om politikk. Dette kan tyde på at mange av ungdommene opplever at det er lærerikt å delta i politiske samtaler, men det løser ikke problemet dersom ungdommene samtidig ikke deltar fordi de opplever at de mangler nødvendig kunnskap. Dermed kan det tenkes at det er viktig å jobbe med å utvikle elevenes kunnskap og deres politiske mestringstro, slik at de føler seg tryggere på å delta i politiske samtaler, og på denne måten kan lære enda mer.

5.3 Koronapandemiens betydning for ungdommenes politiske samtaler

Det siste året har vi sett eksempler på hvordan konsekvensene av tiltak knyttet til koronapandemien har rammet ungdommene på andre måter enn voksne, samtidig som det stort sett er de voksne som uttaler seg om disse tiltakene i det offentlige. Som nevnt innledningsvis har også ungdommer som har valgt å uttale seg om koronapandemien og dens tiltak opplevd negative konsekvenser som følge av uttalelsene sine.

Funnene mine viser imidlertid at koronapandemien har vært et viktig samtaleemne i de private politiske samtalene det siste året. I intervjuene legger mange av informantene stor vekt på at den pågående koronapandemien har gjort at de snakker mer om politikk enn det de gjorde før. Helt spesifikt nevner informantene at de har snakket mye om stenging av skolene og digital undervisning, og hvilke konsekvenser dette har hatt for dem. Informantene i spørreskjemadataene ble ikke direkte spurt om koronapandemiens påvirkning på deres politiske samtaler, men 80 prosent av informantene sier at de har snakket mer om politikk det siste året på grunn av store hendelser som har fått mye medieomtale (se figur 4.3), og koronapandemien var ett av eksemplene på en slik hendelse. Dermed vil det være nærliggende å tenke at koronapandemien og dens tiltak er en del av grunnen til at så mange av informantene som svarte på spørreskjemaundersøkelsen oppga å snakke mer om politikk nå enn før. Selv om man kan argumentere for at koronapandemien i seg selv ikke er politisk, så har alle valgene regjeringen har tatt i løpet av pandemien store ringvirkninger i samfunnet, og det er spesielt tydelig i intervjudataene at disse valgene også preger ungdommene.

Ettersom dette er en nokså unik situasjon, har jeg ikke funnet tidligere forskning på hvordan liknende hendelser påvirker ungdommers politiske deltakelse. Likevel kan det tenkes at grunnen til at ungdommene snakker mye om koronapandemien er at de har en interesse av å vite hvordan pandemien utvikler seg og hvilke tiltak som til enhver tid gjelder for dem. Forskingen som presenteres i Amnå et al. (2016, s. 52), viser at det er interessen som styrer hva ungdommer snakker om, og det kan tenkes at det også i forbindelse med koronapandemien er interesse for situasjonen som er med på å påvirke ungdommenes politiske samtaler. Videre finner Amnå et al. (2016) også at store nyhetssaker kan føre til økt deltakelse i politiske samtaler blant ungdom. De finner at 24 prosent av informantene deres hadde blitt mer interessert i politikk det siste året som følge av spesifikke hendelser, som for eksempel 22. juli, immigrasjon og den arabiske våren (Amnå et al, 2016, s. 29-30). I den kvantitative delen av min studie oppgir som nevnt hele 80 prosent av informantene at de i noen eller stor grad har snakket mer om politikk det siste året som følge av saker med stor mediedekning, og i intervjudataene fant jeg

også at et flertall av informantene mente at de hadde snakket mer om politikk det siste året på grunn av valget i USA og tiltak knyttet til koronapandemien. Forskjellen mellom funnene i min studie og funnene i Amnå et al. (2016) sin studie virker nokså store. Samtidig er det viktig å huske på at min studie er gjennomført under og rett etter presidentvalget i USA, hvor det var mange kontroverser og til tider dramatiske hendelser som preget nyhetsbildet, i tillegg til at tiltak som følge av koronapandemien preget ungdommenes hverdag både før og under datainnsamlingen. Dataene Amnå et al. (2016) bruker i sin studie ble samlet inn i 2012, og mye har endret seg i det politiske nyhetsbildet de siste ti årene. I tillegg var spørsmålet Amnå et al. (2016) hentet sine data fra et åpent spørsmål hvor informantene skulle skrive inn egne svar, mens jeg benyttet meg av et lukket spørsmål hvor jeg spurte i hvilken grad ungdommene hadde snakket mer om politikk det siste året. Det kan derfor godt tenkes at dersom denne studien hadde blitt gjennomført på et annet tidspunkt, eller inkludert åpne spørsmål, så kunne resultatene sett annerledes ut.

I tillegg til at koronapandemien ifølge informantene mine har ført til at mange av dem deltar mer i politiske samtaler, så vil jeg helt til slutt trekke frem noe som Emilie sa da hun ble spurt om hvor ofte de snakker om politikk i samfunnsfagundervisningen. Hun sa at hun tror de snakker mindre om politiske temaer i samfunnsfagundervisningen fordi de har hatt en del digital undervisning. Dette er interessant, da det er mange ungdommer som har hatt mye digital undervisning det siste året. Dersom det stemmer at det blir mindre rom til politiske samtaler i digitale læringsrom, kan dette potensielt være et problem for disse ungdommenes øvelse i å delta i politiske samtaler.

6. Avslutning

Formålet med denne oppgaven har vært å utforske hvordan ungdom forholder seg til politiske samtaler, hvilke grunner de gir for at de liker å snakke om politikk, og hvilke grunner de gir for at de ikke liker å snakke om politikk. Studien har tatt utgangspunkt i problemstillingen: *I hvilken grad oppgir ungdom at de deltar i politiske samtaler, og hvilke grunner oppgir de for å delta og/eller unngå å delta i politiske samtaler?* I tillegg har det vært et formål med oppgaven å diskutere hvordan vi kan bruke denne kunnskapen til å legge bedre til rette for ungdommers politiske samtaler. I denne avslutningen gir jeg først en oppsummering av funnene, som gir svar på problemstillingen. Deretter foreslår jeg noen områder hvor det kan være interessant å forske videre, før jeg til slutt drøfter hvilke implikasjoner funnene har for samfunnsfaget, noe som bidrar til å svare på hvordan kunnskapen fra denne studien kan brukes til å legge til rette for ungdommers politiske samtaler.

6.1 Oppsummering av funn

I denne studien har det kommet frem kunnskap om hvordan norske ungdommer forholder seg til politiske samtaler i hverdagen. Et stort flertall av ungdommene som har deltatt i denne undersøkelsen oppgir at de i ulik grad deltar i hverdagslige politiske samtaler, og generelt oppgir de flere positive enn negative grunner til å delta. Av grunnene til å delta i politiske samtaler, er de viktigste at det er lærerikt, at de liker å dele egne meninger og at de liker å høre andres meninger. Den viktigste grunnen informantene gir for å ikke delta i politiske samtaler, er at de ikke har nok kunnskap om politikk. I tillegg viser studien min at den pågående koronapandemien har vært viktig for mange av ungdommene sin deltakelse i politiske samtaler det siste året, fordi tiltakene som følge av pandemien har påvirket deres hverdag.

Samtidig viser studien at ungdommene ikke ser sosiale medier som en god arena for politiske samtaler. De er likevel noe mer tilbøyelige til å bruke sosiale medier som en plattform hvor de kan dele politisk innhold enn som en plattform for politiske samtaler og meningsutveksling. Ungdommene anser imidlertid samfunnsfagundervisningen som en god arena for å snakke om politiske temaer, men det forutsetter ifølge informantene fra intervjuene at læreren gir rom til samtaler, og er en tydelig leder som passer på at samtalene ikke sklir ut.

Selv om disse funnene jevnt over viser at elevene er positive til politiske samtaler på private arenaer, bør vi fortsette å diskutere hvordan vi kan legge bedre til rette for ungdommene slik at de føler seg trygge nok til å ta steget ut i den offentlige debatten. Denne studien bidrar med kunnskap om hvorfor ungdommer liker å snakke om politikk og hva de er opptatt av når

det kommer til hvordan man forholder seg til politiske samtaler. Forhåpentligvis kan disse perspektivene bidra til å skape en samfunnsfagundervisning som støtter og trygger elevene i deres utvikling som aktive medborgere i det norske samfunnet, og som deltakere i den offentlige politiske sfæren.

6.2 Forslag til videre forskning

Selv om denne studien bidrar med noen nye perspektiver på politiske samtaler blant ungdom, vil det alltid være interessant og viktig å forske videre for å finne ut mer om hvordan vi best kan legge til rette for ungdommers deltakelse i det politiske ordskiftet. Under foreslår jeg noen områder hvor det kan være interessant å forske videre, noe som samtidig belyser hvilke begrensninger denne studien har hatt.

For det første tenker jeg at det vil være spennende å forske videre på hvilke demokratiske verdier ungdommene er mest opptatt av og hvorfor, samt hvordan dette påvirker deres måte å delta i politiske samtaler på over tid. Dette vil kreve en studie som foregår over lenger tid enn det rammene for et masterprosjekt har rom for, og bør innebære flere omganger med datainnsamling fra det samme utvalget, for å kunne følge med på informantenes utvikling over tid.

For det andre ville det være svært interessant å forske videre på hvordan en hendelse som koronapandemien har påvirket ungdommenes forhold til og forståelse av politikk, fordi de har fått erfare politiske tiltak som i stor grad har påvirket og endret hverdagen deres. Selv om ungdommene i denne studien har gitt inntrykk av koronapandemien har hatt betydning for deres politiske samtaler, er det fremdeles mange andre aspekter ved koronapandemiens påvirkning på ungdommene som ville vært interessant å utforske videre.

For det tredje ville det også være interessant å forske mer på hvordan digital undervisning kan påvirke de politiske samtalene som foregår i samfunnsfagundervisningen, for å finne mer ut av hvordan man kan legge til rette for gode samtaler om politiske temaer i digitale rom.

6.3 Implikasjoner for samfunnsfag

Selv om denne studien ikke har data fra klasserommet, bidrar den med elevers selvrapporterte erfaringer fra undervisning, og funnene i denne studien er derfor relevante for samfunnsfagundervisningen.

For det første fremstår det som svært tydelig at ungdommene i denne studien er opptatt av å få rom og tid nok til å utforske politiske temaer i samfunnsfagundervisningen. Samtidig er

de opptatt av at det skal være trygt å dele egne meninger. For å få til slike trygge rom når man skal gjennomføre politiske samtaler i klasserommet, mener informantene at det er viktig at læreren fremstår som en tydelig leder, slik at samtalen ikke kommer ut av kontroll og det oppstår potensielt ubehagelige situasjoner som kan føre til at elevene er mindre villige til å delta. Dette understøttes også av tidligere forskning.

For det andre kan det være nyttig å bruke samfunnsfagundervisningen til å utforske politiske problemstillinger fra ulike perspektiver. På den måten kan man unngå at elevene opplever at de må ha en mening om enhver sak som tas opp, men samtidig vise elevene at det er greit å være uenig og at det ikke nødvendigvis finnes et fasitsvar på politiske problemer. Mange av informantene mine viser både i intervjuene og i spørreskjemaet at de er interessert i å høre andres meninger, og denne åpenheten for ulike synspunkter og perspektiver kan være viktig både for å utvikle egne meninger, men også for å utvikle toleranse for ulike mennesker, meninger og synspunkter.

For det tredje oppgir mange av informantene mine i spørreskjemaet – og noen av informantene i intervjuene – at et hinder for deltakelse i politiske samtaler er mangel på kunnskap om politikk. En inngang til å løse dette problemet kan være å i større grad koble aktuelle hendelser som tas opp i klasserommet til fagstoffet. For eksempel, nå som mange ungdommer er opptatt av koronapandemien, vil dette kunne være et tema man kan koble til hvordan styresmaktene gjennomfører politiske tiltak. Det vil si, jobbe med hvordan tiltakene blir foreslått, vurdert, stemt over og iverksatt i staten og kommunene. På den måten vil elevene ikke bare kunne snakke om hvilke tiltak som gjelder til enhver tid, men også stille spørsmål til hvorfor og hvordan de kan bli iverksatt, altså arbeidet som ligger bak tiltakene. Dette kan føre til at elevene får bedre innsikt i og kunnskap om hvordan regjeringen, Stortinget og kommunene arbeider. I tillegg vil denne kunnskapen også kunne bidra til at elevene føler seg tryggere på sin politiske kunnskap, noe som igjen kan gjøre at de har en grunn mindre til å ikke delta i politiske samtaler.

Helt til slutt vil jeg si litt om hva jeg har lært av å gjennomføre denne studien. Det viktigste funnet jeg tar med meg inn i yrket som samfunnsfaglærer er at ungdommer er opptatt av politikk og er interessert i hva som skjer rundt dem i samfunnet. Samtidig viser funnene mine at ungdommene er svært opptatt av å føle seg trygge når de skal delta i politiske samtaler; de er opptatt av at man må respektere hverandre, at man skal lytte til hverandre og akseptere et mangfold av meninger og perspektiver, og de er opptatt av at de må kunne nok om politikk for å ville delta. I klasserommet vil jeg derfor jobbe for å skape et trygt rom hvor elevene mine både kan dele det de selv tenker, være med og utforske ulike perspektiver, og lære mer om

hvordan politikk fungerer. På denne måten håper jeg å bidra til mine elevers utvikling som aktive medborgere som står klare og føler seg trygge på at de har noe å bidra med i det politiske ordskiftet.

7. Litteraturliste

- Amnå, E., & Ekman, J. (2014). Standby citizens: Diverse faces of political passivity. *European Political Science Review*, 6(2), 261–281. <https://doi.org/10.1017/S175577391300009X>
- Amnå, E., Ekström, M., & Stattin, H. (2016). *Ungdomars politiska utveckling: Slutrapport från ett forskningsprogram*. Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Makadam.
- Andersson, M., Jacobsen, C. M., Rogstad, J., & Vestel, V. (2012). *Kritiske hendelser - nye stemmer: Politisk engasjement og transnasjonal orientering i det nye Norge*. Universitetsforlaget.
- Barry, N. P. (2000). *An introduction to modern political theory* (4th ed.). Palgrave.
- Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Cappelen Damm akademisk.
- Benhabib, S. (1996). Toward a deliberative model of democratic legitimacy. I S. Benhabib (Red.), *Democracy and difference: Contesting the boundaries of the political* (s. 67–94). Princeton University Press.
- Brevik, L. M., & Mathé, N. E. H. (2021). Mixed Methods som forskningsdesign. I C. P. Dalland & E. Andersson-Bakken (Red.), *Metoder i klasseromsforskning. Forskningsdesign, datainnsamling og analyse*. Universitetsforlaget.
- Carpini, M. X. D., Cook, F. L., & Jacobs, L. R. (2004). Public Deliberation, Discursive Participation, And Citizen Engagement: A Review of the Empirical Literature. *Annual Review of Political Science*, 7(1), 315–344. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.7.121003.091630>
- Chambers, S. (2003). Deliberative Democratic Theory. *Annual Review of Political Science*, 6(1), 307–326. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.6.121901.085538>
- Conover, P. J., & Miller, P. R. (2018). Taking Everyday Political Talk Seriously. I A. Bächtiger, J. Dryzek, J. Mansbridge, & M. Warren (Red.), *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198747369.013.12>

- Conover, P. J., & Searing, D. D. (2005). Studying 'Everyday Political Talk' in the Deliberative System. *Acta Politica*, 40(3), 269–283. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500113>
- Creswell, J. W. (2015). *A Concise Introduction to Mixed Methods Research*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124–130. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (3. utgave). Sage Publications.
- Dahlgren, P. (2012). Reinventing Participation: Civic Agency and the Web Environment. *Geopolitics, History, and International Relations*, 4(2), 27–45.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode—En kvalitativ tilnærming* (2. utgave). Universitetsforlaget.
- Ekström, M. (2016). Young people's everyday political talk: A social achievement of democratic engagement. *Journal of Youth Studies*, 19(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1048207>
- Ekström, M., & Shehata, A. (2018). Social media, porous boundaries, and the development of online political engagement among young citizens. *New Media & Society*, 20(2), 740–759. <https://doi.org/10.1177/1461444816670325>
- Ekström, M., & Östman, J. (2013). Family talk, peer talk and young people's civic orientation. *European Journal of Communication*, 28(3), 294–308. <https://doi.org/10.1177/0267323113475410>
- Eveland, W. P. (2004). The Effect of Political Discussion in Producing Informed Citizens: The Roles of Information, Motivation, and Elaboration. *Political Communication*, 21(2), 177–193. <https://doi.org/10.1080/10584600490443877>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget.
- Gutmann, A., & Thompson, D. F. (1996). *Democracy and disagreement*. Belknap Press.

- Habermas, J. (1995). Kap. 2: Tre normative demokratimodeller. I E. O. Eriksen (Red.), *Deliberativ politikk. Demokrati i teori og praksis* (s. 30–45). Tano Aschehoug.
- Harris, A., Wyn, J., & Younes, S. (2010). Beyond apathetic or activist youth: ‘Ordinary’ young people and contemporary forms of participation. *YOUNG*, 18(1), 9–32.
<https://doi.org/10.1177/110330880901800103>
- Held, D. (1991). *Political theory today*. Polity Press.
- Hess, D. (2009). *Controversy in the classroom: The democratic power of discussion*. Routledge.
- Hess, D., & McAvoy, P. (2015). *The political classroom: Evidence and ethics in democratic education*. Routledge.
- Huang, L., Ødegård, G., Hegna, K., Svagård, V., Helland, T., & Seland, I. (2018). *ICCS 2016: Demokratiforståelse, kunnskap og engasjement blant 9.-klassinger i Norge*. IEA, NOVA.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/iccs.pdf>
- Iversen, L. L. (2016). Uenighetsfellesskap – en inkluderende innfallsvinkel til medborgerskap. I C. Lenz, P. Nustad, & B. Geissert (Red.), *Demra. Faglige perspektiver på demokrati og forebygging av gruppefiendtlighet i skolen* (s. 22–35). HL-senteret.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utgave). Abstrakt.
- Johnson, B. R. (2013). Ch. 11: Validity of Research Results in Quantitative, Qualitative and Mixed Research. I B. R. Johnson & L. Christensen (Red.), *Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches* (s. 277–316). Sage.
- Jopling, M. (2019). Ch. 6: Using quantitative data. I M. Lambert (Red.), *Practical Research Methods in Education. An Early Researcher’s Critical Guide* (s. 55–66). Routledge.
- Kim, J., & Kim, E. J. (2008). Theorizing Dialogic Deliberation: Everyday Political Talk as Communicative Action and Dialogue. *Communication Theory*, 18(1), 51–70.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00313.x>

- Kleven, T. A. (2014). Kap. 2: Data og datainnsamlingsmetoder. I T. A. Kleven, F. Hjørdemaal, & K. Tveit (Red.), *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolking og vurdering* (2. utgave, s. 27–47). Fagbokforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utgave). Gyldendal akademisk.
- Leftwich, A. (2004). *What is politics?: The activity and its study*. Polity.
- Mansbridge, J. (1999). On the Idea That Participation Makes Better Citizens. I S. L. Elkin & K. E. Soltan (Red.), *Citizen Competence and Democratic Institutions* (s. 291–325). The Pennsylvania State University Press.
- Mathé, N. E. H. (2017). Engagement, passivity and detachment: 16-year-old students' conceptions of politics and the relationship between people and politics. *British Educational Research Journal*, 44(1), 5–24. <https://doi.org/10.1002/berj.3313>
- Mathé, N. E. H., & Elstad, E. (2018). Students' Perceptions of Citizenship Preparation in Social Studies: The Role of Instruction and Students' Interests. *Journal of Social Science Education*, 17(3), 75–87. <https://doi.org/10.4119/jsse-881>
- McDevitt, M. (2006). The Partisan Child: Developmental Provocation as a Model of Political Socialization. *International Journal of Public Opinion Research*, 18(1), 67–88. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edh079>
- Medietilsynet. (2021). *Delrapport 2: Sjikane via internett, og konsekvenser dette har for demokrati og deltakelse*. Medietilsynet. <https://www.medietilsynet.no/globalassets/dokumenter/rapporter/kritisk-medieforstaelse-2021/210427-kmf-2021-delrapport-2-sjikane-og-hat.pdf>
- Mouffe, C. (1999). Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism? *Social Research*, 66(3), 745–758.

- Ryen, A. (2016). Ch. 3: Research Ethics and Qualitative Research. I D. Silverman (Red.), *Qualitative research* (4. utgave, s. 31–46). Sage.
- Samuelsson, M. (2013). Deliberativ demokrati i den norske skolan—Ger lærere uttrykk for deliberative oppfatninger når det kommer til demokrati og demokratiutbildning? *Utbildning & Demokrati – tidsskrift for didaktik og utdanningspolitikk*, 22(1), 47–63.
<https://doi.org/10.48059/uod.v22i1.984>
- Skjelvik, S., Fjeld, I. E., & Korsnes, M. K. (2021, februar 11). *Ønsker vaksinedebatt: – Går glipp av ting ungdom skal oppleve*. NRK. <https://www.nrk.no/nordland/russepresident-i-bodo-vil-prioritere-russen-i-korona-vaksinekoen--mener-de-fortjener-det-1.15368024>
- Sloam, J. (2012). ‘Rejuvenating Democracy?’ Young People and the ‘Big Society’ Project. *Parliamentary Affairs*, 65(1), 90–114. <https://doi.org/10.1093/pa/psr051>
- Solbakken, S. S. (2019). *Statistikk for nybegynnere*. Fagbokforlaget.
- Stray, J. H., & Sætra, E. (2016). Dialog og demokratisering – Overveielser omkring læreres rolle i dialoger som omhandler kontroversielle politiske og religiøse spørsmål. *Nordic Studies in Education*, 36(04), 279–294. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-5949-2016-04-04>
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse*. Fagbokforlaget.
- Trygstad, A. N., & Martinsen, M. W. (2021, april 27). *Sara (19) argumenterte for vaksinerings av russ – Folk skrev at de ønsket meg død*. NRK. <https://www.nrk.no/nordland/sara-landaas-foreslo-koronavaksine-for-russ--utsatt-for-grov-hets--mobbing-og-sjikane-1.15472950>
- Utdanningsdirektoratet. (2020a). *1.6 Demokrati og medvirkning*. Udir.
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.6-demokrati-og-medvirkning/?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet. (2020b). *2.5.2 Demokrati og medborgerskap*. Udir.
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/?lang=nob>

- Utdanningsdirektoratet. (2020c). *Fagets relevans og sentrale verdier—Læreplan i samfunnskunnskap—Fellesfag Vg1/Vg2 (SAK01-01)*. Udir. <https://www.udir.no/lk20/sak01-01/om-faget/fagets-relevans-og-verdier>
- Williams, M. S. (2000). The Uneasy Alliance of Group Representation and Deliberative Democracy. I W. Kymlicka & W. Norman (Red.), *Citizenship in Diverse Societies* (s. 124–152). Oxford University Press.
- Young, I. (1996). Communication and the other: Beyond deliberative democracy. I S. Benhabib (Red.), *Democracy and Difference: Contesting the Boundaries of the of the Political* (s. 120–135). Princeton University Press.
- Young, I. (1997). Difference as a resource for democratic communication. I J. Bohman & W. Rehg (Red.), *Deliberative democracy: Essays on reason and politics* (s. 383–406). MIT Press.
- Ødegård, G., & Fladmoe, A. (2017). Samfunnsengasjert ungdom: Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo. I 94. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2442826>
- Ødegård, G., & Svagård, V. (2018). Hva motiverer elever til å bli aktive medborgere? *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 18(1), 28-50.
<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/2995>
- Östman, J. (2013). When Private Talk Becomes Public Political Expression: Examining a Practice-Field Hypothesis of Youth Political Development. *Political Communication*, 30(4), 602–619.
<https://doi.org/10.1080/10584609.2012.737437>

Alle kilder som er brukt er oppgitt.

8. Vedlegg

Vedlegg 1 – intervjuguide

Intervjuguide

Gi informasjon om lydopptak, anonymitet og at det er mulig å avbryte/trekke seg uten konsekvenser. Gi informasjon om at jeg ikke ønsker å samle inn data om deres politiske orientering, så det er fint om man unngår å nevne politisk orientering, sympati/medlemskap i politiske partier og liknende.

Før intervjuet starter vil jeg informere om hva jeg legger i begrepet «politiske samtaler», at det er samtaler om samfunnspolitiske spørsmål som skjer på en uformell måte, og som kan foregå på ulike arenaer, for eksempel blant venner, hjemme, på skolen og i sosiale medier.

Åpningsspørsmål

1. Hva synes du om samfunnsfag?
2. I hvilken grad ser du deg selv som politisk engasjert?
Leser du nyheter, holder deg oppdatert på aktuelle samfunnsspørsmål?
Eksempler: klimakrisen, tiltak rundt korona, black lives matter, skolepolitiske spørsmål (for eksempel fraværsgrensen), #metoo.
Hvis nei, har du noen tanker rundt hvorfor du ikke engasjerer deg?
3. Gjenta definisjonen av politiske samtaler. Hender det at du deltar i denne typen samtaler? Hvis ikke, er det grunner til at du ikke gjør det?
Hva synes du om politiske samtaler? Hvorfor skal vi snakke om politikk/ikke snakke om politikk?

Familie

1. Snakker du om politikk eller samfunnsspørsmål hjemme?
For eksempel når dere samles for å spise eller liknende?
Ser dere nyheter, leser aviser, diskuterer aktuelle samfunnsproblemer?
Hvis du ikke snakker om politikk hjemme, er det en/flere grunner til at du unngår det?

Venner og jevnaldrende

2. Snakker du om politikk eller samfunnsspørsmål med venner eller andre jevnaldrende?
Hvis ikke, hva tror du er grunnen til at dere ikke snakker om det?

Skole

3. Snakker dere om politikk eller samfunnsspørsmål i undervisningen, særlig samfunnsfagundervisning?
Diskusjoner i klasserommet?
Grunner til at du deltar/unngår å delta i klasseromsdiskusjoner?

Sosiale/digitale medier

4. Hender det at du deler politiske meninger på sosiale medier?
Hvorfor/hvorfor ikke?
5. Hvis du kommer over andres politiske meninger på sosiale medier, pleier du å reagere på det? Hvordan reagerer du? For eksempel om der er noe du er uenig i, synes er bra eller er enig i og så videre.
Kommenterer du/deltar i diskusjoner på sosiale medier?

Kommer det an på om du kjenner personen som har skrevet innlegget eller ikke?

Den politiske diskursen i samfunnet

6. Hva synes du om måten man diskuterer politikk på i det offentlige?
Eksempel: skoledebatter, politiske debatter på TV, kommentarfelt i nettaviser og på sosiale medier
Påvirker dette din vilje til selv å delta? Truer det ytringsfriheten?

Avsluttende spørsmål

7. Er det noe mer om dette med politisk engasjement eller politiske samtaler dere ønsker å snakke om? Noe dere ikke har fått sagt?

Vedlegg 2 – spørreskjema

Spørreskjema

Dette er en kort spørreundersøkelse om politisk interesse og politiske samtaler.

Spørreundersøkelsen er anonym, og det er frivillig å delta. Ved å sende inn spørreskjemaet samtykker du til deltakelse. Det vil ta rundt fem minutter å svare på undersøkelsen.

Først kommer det noen spørsmål om deg og din politiske interesse. Deretter kommer det noen spørsmål om politiske samtaler og hva du synes om å delta i politiske samtaler.

Bakgrunnsinformasjon

1. kjønn
 - jente
 - gutt
 - annen kjønnsidentitet
2. bosted
 - by eller nærliggende tettsteder
 - distrikt eller bygd

Politisk engasjement

3. Hvor interessert er du i politikk? (Oversatt fra Amnå et al., 2016, s. 22)
Helt uinteressert – ikke spesielt interessert – ganske interessert – veldig interessert
4. Hvor interessert er du i hva som skjer i samfunnet? (Oversatt fra Amnå et al., 2016, s. 22)
Helt uinteressert – ikke spesielt interessert – ganske interessert – veldig interessert
5. Hvor ofte bruker du medier (for eksempel TV, nettaviser, aviser, podcast, sosiale medier og så videre) for å holde deg orientert om norske eller internasjonale nyheter? (Omformulert med utgangspunkt i Huang et al., 2017, s. 76)
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Deltakelse i politiske samtaler

Med uformelle politiske samtaler mener jeg samtaler om samfunn og politikk som skjer på en uformell måte, og som kan foregå på ulike arenaer, for eksempel blant venner, hjemme, på skolen og i sosiale medier.

6. Hvor ofte deltar du i uformelle politiske samtaler?
Aldri – sjelden – av og til – ofte
7. Har saker med stor mediedekning (for eksempel koronapandemien, valget i USA og så videre) ført til at du har deltatt mer i uformelle politiske samtaler det siste året? (Omformulert med utgangspunkt i Amnå et al., 2016, s. 29)
i stor grad – i noen grad – i liten grad – har ikke hatt betydning
8. Hvor ofte snakker du med familien din om disse tingene: (Oversatt fra Amnå et al., 2016, s. 41)

Nyheter om hva som skjer i Norge
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Nyheter om hva som skjer i verden
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Politikk- og samfunnsspørsmål
Aldri – sjelden – av og til – ofte

9. Hvor ofte snakker du med andre ungdommer om disse tingene: (Oversatt fra Amnå et al., 2016, s. 42)

Nyheter om hva som skjer i Norge
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Nyheter om hva som skjer i verden
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Politikk- og samfunnsspørsmål
Aldri – sjelden – av og til – ofte

10. Hvor ofte snakker dere om disse tingene i samfunnsfagtimene: (Omformulert med utgangspunkt i Amnå et al., 2016, s. 41-42)

Nyheter om hva som skjer i Norge
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Nyheter om hva som skjer i verden
Aldri – sjelden – av og til – ofte

Politikk- og samfunnsspørsmål
Aldri – sjelden – av og til – ofte

11. Hvor ofte deltar du med dine meninger når dere snakker om politikk- og samfunnsspørsmål i samfunnsfagtimene?

Aldri – sjelden – av og til – ofte

12. Hvor ofte deler du dine meninger i sosiale medier?

Aldri – sjelden – av og til – ofte

13. Hvor ofte deltar du i politiske samtaler i sosiale medier?

Aldri – sjelden – av og til – ofte

Opplevelse av politiske samtaler

Under de to neste spørsmålene er det tekstbokser hvor dere kan fylle inn egne svar. Jeg ønsker ikke å samle inn informasjon om din politiske orientering, og ber deg derfor om å unngå å nevne politiske overbevisninger, sympati med eller medlemskap i politiske partier og liknende.

14. Under er det en liste med grunner til at man kan ønske å delta i politiske samtaler. Sett kryss for grunnene som gjelder for deg. (du kan sette flere kryss)

- Det er spennende å snakke om politikk
- Det er lærerikt å snakke om politikk
- Jeg liker å dele mine meninger
- Jeg liker å høre andres meninger
- Det er morsomt å diskutere
- Det er viktig å snakke om politikk fordi politikk påvirker hverdagen min
- Annet: *(tekstfelt)*

15. Under er det en liste med grunner til at man kan unngå å delta i politiske samtaler. Sett kryss for de som gjelder for deg. (du kan sette flere kryss)

- Jeg kan ikke nok om politikk
- Det er kjedelig å snakke om politikk
- Jeg vil holde meningene mine for meg selv
- Jeg har negative erfaringer med å dele meningene mine
- Jeg er redd for å få negative tilbakemeldinger hvis jeg deler meningene mine
- Jeg er redd for å bli uvenn med de jeg snakker om politikk med
- Annet: *(tekstfelt)*

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Politiske samtaler blant ungdom»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke unges forhold til politiske samtaler i hverdagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet er en samfunnsfagdidaktisk masteroppgave. Formålet med prosjektet er å få innsyn i hvordan ungdommer deltar i politiske samtaler i hverdagen, og om det er noe som gjør at ungdommer ønsker eller ikke ønsker å delta i politiske samtaler. Politiske samtaler kan handle om alt fra små lokalpolitiske problemstillinger, som for eksempel penger til en ny fotballbane i nabolaget, til store politiske spørsmål om samfunnet og verden for øvrig, som for eksempel klimakrisen. De kan foregå på ulike arenaer, for eksempel på skolen, med familie og venner, eller i sosiale medier. Problemstillingen lyder slik: *I hvilken grad oppgir ungdom at de deltar i politiske samtaler, og hvilke faktorer er det som hemmer og/eller fremmer deres vilje til å delta i politiske samtaler?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Oslo/Institutt for lærerutdanning og skoleforskning er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette prosjektet fordi du er elev på videregående skole som deltar i samfunnsfagundervisning. Jeg har tatt kontakt med din skole for å finne informanter til dette prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et gruppeintervju. Intervjuet kommer til å vare i rundt 45 minutter. Intervjuet handler om ditt forhold til politiske samtaler, det vil si hvorvidt du deltar i politiske samtaler i hverdagen, og hva som gjør at du liker å delta eller unngår å delta. Dine politiske meninger, det vil si hva du mener om bestemte saker, kommer ikke til å være et samtaleemne. Det kommer til å bli tatt lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg, enten det er under eller etter intervjuet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg, Oda Eikeland Nilsen, student, som kommer til å ha tilgang på lydopptakene fra intervjuene. Det vil si at ingen bortsett fra meg kommer til å vite hvem du er. Lydopptakene

lagres på en trygg server som eies av Universitetet i Oslo, og samtykkeskjemaet kommer til å lagres trygt og adskilt fra lydopptaket. Du vil bli anonymisert i transkripsjonen av intervjuene. I publikasjonen av studien vil du ikke kunne gjenkjennes.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Alle personopplysninger og lydopptak vil bli slettet ved prosjektslutt, noe som etter planen er innen 31. juli 2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo/Institutt for lærerutdanning og skoleforskning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Oslo/Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Nora Elise Hesby Mathé på epost ([redacted]) eller på telefon: [redacted], Oda Eikeland Nilsen på epost (odaeni@student.uv.uio.no) eller på telefon: [redacted].
- Vårt personvernombud: Roger Markgraf-Bye, epost: personvernombud@uio.no, telefon: 90822826

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Nora Elise Hesby Mathé
(veileder)

Oda Eikeland Nilsen

Vedlegg 4 – informasjonsskriv til samfunnsfaglærere i utvalg 2

Informasjonsskriv til lærere

Dette er en spørreundersøkelse som utføres i forbindelse med en masteroppgave i samfunnsfagdidaktikk ved Universitetet i Oslo. Prosjektet handler om elevers holdninger til politiske samtaler i hverdagen, nærmere bestemt i hvilken grad og på hvilke arenaer de deltar i politiske samtaler, samt hvilke grunner de har til å delta og til å unngå å delta i slike samtaler.

Denne undersøkelsen består av et digitalt spørreskjema. Spørreskjemaet er helt anonymt og det er frivillig å delta i undersøkelsen. Elevene samtykker til deltakelse ved å sende inn besvarelsen sin.

Det vil ta omtrent fem minutter å svare på undersøkelsen, og elevene trenger bare å trykke seg inn på linken under for å komme til spørreskjemaet.

Link til undersøkelsen: <https://nettskjema.no/a/182344>

Takk for at du inviterer elevene dine til å delta i denne undersøkelsen!

Dersom du har noen spørsmål kan du kontakte meg på odaeni@student.uv.uio.no

Med vennlig hilsen
Oda Eikeland Nilsen

Vedlegg 5 – godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Politiske samtaler blant ungdom

Referansenummer

278187

Registrert

23.09.2020 av Oda Eikeland Nilsen - odaeni@uio.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det utdanningsvitenskapelige fakultet / Institutt for lærerutdanning og skoleforskning

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Nora Elise Hesby Mathé, [REDACTED], tlf: [REDACTED]

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Oda Eikeland Nilsen, odaeni@student.uv.uio.no, tlf: [REDACTED]

Prosjektperiode

28.09.2020 - 31.07.2021

Status

25.01.2021 - Vurdert

Vurdering (3)

25.01.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 22.1.2021. Endringen innebærer at det i tillegg gjennomføres en anonym spørreundersøkelse.

Ettersom spørreundersøkelsen er anonym, påvirker dette ikke NSDs vurdering. Dette innebærer at spørreundersøkelsen ikke registrerer personopplysninger, og denne delen av prosjektet faller dermed utenfor personvernlovverkets virkeområde.

Vi anbefaler imidlertid at du i samråd med veileder vurderer om det kan bli registrert potensielt identifiserende opplysninger i åpne tekstfelt. Dersom det skal benyttes

åpne tekstfelt, bør det vurderes nøye hvordan spørsmålene formuleres, slik at det unngås å registrere opplysninger som kan identifisere deltakeren.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet fortsatt vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjema med vedlegg 25.1.2021. Behandlingen kan fortsette.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raa

Tlf. personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

16.11.2020 - Vurdert

NSD har vurdert endringene registrert 16.11.2020. Endringene innebærer at samtykker dokumenteres muntlig på lydopptak i stedet for skriftlig, samt at intervjuene gjennomføres digitalt via Zoom.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjema med vedlegg 16.11.2020. Behandlingen kan fortsette.

Zoom er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raa

Tlf. personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

05.10.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjema med vedlegg 5.10.2020. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om politisk oppfatning, i tillegg til alminnelige kategorier av personopplysninger, frem til 31.7.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra deltakerne til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at deltakerne får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge deltakerne kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som deltakerne vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Microsoft/Office365 er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raa

Tlf. personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)